

wetlo

**Hogescholen
vragen meer geld**

p. 3

**Tien jaar Tg Stan
in het Stuc**

pp. 8-9

**De Koerdische kwestie
en de gevolgen van
het proces-Öcalan**

p. 10

Franstalige derdejaars geneeskunde kijken aan tegen hun eerste numerus fixus

Stoeltjesdans voor Waalse geneeskundestudenten

Enkele jaren geleden besloot de federale overheid — voornamelijk op vraag van de artsensyndikaten — om het aantal afstuderende artsen te beperken. De Vlaamse gemeenschap volgde en richtte ingangsexamen in aan de universiteiten. Het ministerie van Onderwijs van de Franstalige gemeenschap probeert het met een numerus fixus op het einde van de derde kandidatuur. Per universiteit werd dekretaal vastgelegd hoeveel kandidatuurstudenten arts mogen worden. De discussie over dit beleid heropenen is niet overbodig. Verschillende politieke en wetenschappelijke argumenten pleiten nog steeds tegen deze toegangsbeperkingen.

In het numerus claususdebat is de opleiding tot geneesheer en specialist het meest bediscussieerd. Er zijn teveel artsen, zo'n 34.000, wat de gezondheidszorg in dit land niet ten goede komt. Dat is altsans de visie van de artsen zelf, die door heel wat partijen in het debat werd overgenomen.

De artsensyndikaten mogen zich graag baseren op wetenschappelijke studies die het overaanbod aan artsen vaststellen en de nadelige gevolgen ervan voor de volksgezondheid. De wetenschappelijke waarde van die studies, vaak uitgevoerd door de betrokken partij zelf, kan nogal eens in twijfel worden getrokken. Bovendien spreken andere studies de correlatie tussen het aantal artsen en de uitgaven in de gezondheidszorg tegen. In een studie van Jean Hallet wordt de vraag gesteld wat men eigenlijk wil beschermen: de patiënten of de diploma's. In zijn statistische studie over de evolutie van het aantal inschrijvingen relateert Hallet de groei van het aantal artsen.

Gent

Uit een recente studie, uitgevoerd door de Vakgroep Huisartsgeneeskunde en Eerstelijnsgezondheidszorg van de Universiteit Gent, bleek dat er tussen 2009 en 2016 een tekort aan huisartsen zal zijn. Vooral de vergrijzing van de bevolking in 2010 zorgt ervoor dat de vraag naar huisartsen stijgt.

Al sinds 1905 wordt er gepleit voor een numerus clausus. In de *Correspondant Médical* van die tijd kan men de argumenten lezen van artsen die oproepen om "te strijden tegen de ongeruststellende invasie van studenten bij geneeskunde".

In 1985 werd vanuit de Dienst Universitair Onderwijs het idee gelanseerd om het ingangsexamen burgerlijk ingenieur te veralgemenen voor alle richtingen. In 1993 deed gewezen rektor Dillemeaux inspanningen om tot een gezamenlijk standpunt van de Vlaamse universiteiten pro numerus clausus te komen. Rektor Oosterlinck volg-

Een van beide gestroomlijnde lichamen zou best wel eens van Carl Huybrechts kunnen zijn. Hoe bekende en minder bekende homo's of lesbiennes omgaan met discriminatie, leest u in ons middelpunt over holebi's op pagina's 6 en 7.
(foto Pieter Van der Aa)

de die lijn door te pleiten voor toelatingsproeven.

Op de politieke scène werd het debat gestuurd door minister van Volksgezondheid Marcel Colla (SP). Hij wou een kontingentering op de instroom van nieuwe artsen. In 2004 zouden volgens Colla nog zevenhonderd artsen hun beroep mogen uitoefenen, twee jaar later nog slechts zeshonderd. Kontingentering betekent dat van de afgestudeerden slechts een beperkt deel een Rizivnummer krijgt toegewezen. Alleen patiënten van dokters met zo'n nummer krijgen hun kosten terugbetaald door het ziekenfonds. Dokters zonder Rizivnummer wordt dus in de praktijk het werken onmo-

gelijk gemaakt.

De federale overheid schoof de zwarte piet door naar de ministeries van Onderwijs van de gemeenschappen. Die moesten maar zien hoe ze tegemoet konden komen aan de beperking van het aantal Rizivnummers. De Vlaamse en Franstalige gemeenschap werkten elk een verschillende regeling uit.

Toenmalig Vlaams minister van Onderwijs Vanden Bossche richtte een toelatingsproef in om de selectie voor en niet na de studies te laten plaatsvinden. Aan de Vlaamse universiteiten moeten kandidaat-geneeskundestudenten al drie jaar een ingangsexamen afleggen. Dat vorig jaar de slaagsijfers amper gestegen waren — terwijl

dit gezien wordt als een argument pro numerus clausus — was al voorwerp van kritiek. De huidige minister van Onderwijs, Marleen Vanderpoorten, is niet akkoord met de manier waarop de ingangsexamens arts en tandarts worden georganiseerd.

Piet

Aan Franstalige zijde was het minister van Sociale Zaken Philippe Moureaux (PS), die openlijk het idee lanseerde van een "numerus clausus op basis van een complementair eksamen op het einde van de eerste kandidatuur". Uiteindelijk koos men hier voor een selectie na het derde jaar; het werd gezien als sociaal meer aanvaardbaar. In tegenstelling dus tot de Vlaamse gemeenschap, die heeft gekozen voor een toelatingsexamen, opteerde Franstalig België voor een toegangsbeperking tot de doktoraatsopleiding, na de drie kandidatuursjaren. Dit werd geregeld in een dekreet van vijf mei 1994, met een aanpassing in juli 1997.

Het dekreet bepaalt dat elke geneeskundefakulteit in Wallonië maar een beperkt aantal kandidatuurstudenten mag laten doorstromen naar het vierde jaar, een numerus fixus. De vaststelling van die aantallen werd gebaseerd op een statistische analyse van de studentenaantallen van de verschillende fakulteiten. Een voorbeeld: de universiteit van Luik heeft op dit moment tachtig studenten ingeschreven in het derde jaar geneeskunde. Volgens de afspraken mag Luik slechts 63 studenten laten passeren naar academiejaar 2000-2001. Voor academiejaar 2001-2002 geldt dat 59 Luikse geneeskundestudenten in het vierde jaar mogen zitten. In het derde jaar geneeskunde van de Université Catholique de Louvain zitten momenteel 81 studenten waarvan er slechts 57 mogen doorgaan.

Arts worden of niet hangt af van de resultaten die de student behaalde gedurende zijn kandidatuursjaren. De toelatingcommissie kwoteert de studenten op driehonderd punten, waarvan zestig punten op het eerste jaar en honderdtwintig op elk van de andere. De rest van de punten zijn afkomstig van de permanente evaluatie die de studenten tijdens praktijkoefeningen, werkcolleges of stages te beurten vallen. Die evaluaties moeten spuren naar de medische bekwaamheid van de student.

Wat met de studenten die uit de boot vallen? In sommige geneeskundefakulteiten gaat het om bijna een derde van het aantal derdejaarsstudenten. Studenten die in hun kandidaturen hebben moeten bissen, krijgen eensklaps twintig punten minder en kunnen het in de praktijk al schudden. De universiteiten voorzien wel dat zij aansluiting kunnen zoeken bij aanverwante richtingen zoals scheikunde, biologie en bio-

lezersbrieven

Kernenergie

Uit het artikel "E = gevaar?" uit Veto 9 blijkt dat de auteurs op zoek zijn naar een argument tegen kernenergie maar er niet echt in slagen het te vinden. Vandaar dat ik me afvroeg of ik geen handje zou toesteken en een briefje schrijven. Rond kerncentrales hangt veel geheimzinnigheid en onduidelijkheid, wat dikwijls het gevolg is van een gebrekkige kennis ter zake. Het grote publiek kan dit niet kwalijk genomen worden, veeleer komt het voor rekening van de autoriteiten die nalaten het publiek daadwerkelijk te informeren. Ook de meeste wetenschappers leggen slechts een heel matige bekommernis aan de dag om hun onderzoekswerk op een begrijpbare manier uit te leggen. Wellicht is het hieraan te wijten dat de auteurs een essentieel aspect over het hoofd zien. Zonder mij verder in te laten over veiligheid en andere voor- en nadelen van kernenergie, wil ik hier de aandacht vestigen op de dunne scheidinglijn tussen de siviele toepassing van kernenergie in de vorm van kerncentrales en de militaire in de vorm van kernwapens. De meeste kerncentrales gebruiken immers als brandstof hoog verrijkt uranium. Daarenboven produceren ze tijdens het verbranden van dit uranium onder andere het zwaardere element plutonium. Verrijkt uranium zowel als plutonium maken nu precies het explosieve materiaal uit van kernwapens. Het verkrijgen van een van deze twee elementen is voor een kernmacht doorgaans veel meer een strijdblok dan het effectief assembleren van de bom.

Kernenergie kan bijgevolg niet los van kernwapens gezien worden. Een land dat over kerncentrales beschikt, heeft meteen ook de technologie in huis om kernwapens te produceren. De discussie over kernenergie is dus niet louter een ecologisch probleem, het lijkt me zelfs eerder een thema

voor de vredesbeweging. Gezien de povere mobilisatie en het weinige debat in België tijdens de Navo-oorlog in ex-Joegoslavië, is er trouwens dringend nood aan een hernieuwde vredesactie. De burgerinspekties in Kleine Brogel zijn een stap in de goede richting, maar de anti-rakettenbetogingen van weleer blijven veraf. Ter volledigheid moet ik hier nog aan toevoegen dat er een mogelijkheid bestaat om het plutonium aanwezig in kernwapens te verbranden als moks in kerncentrales. In principe biedt dit een mogelijkheid om het gevaarlijke goedgekwijt te raken. Nochtans bestaat er veel tegenstand tegen moks, deels omdat het als voorwensel gebruikt wordt om het plutonium uit opgebrande uraniumstaven te recupereren, wat de totale beschikbare hoeveelheid aangerijkt en wapenklaar plutonium alleen maar vermeerdert. Hetgeen nog maar eens aantoonde dat de verstrengeling met het militair-industrieel complex een objectieve en wetenschappelijke benadering van kernenergie nagenoeg onmogelijk maakt.

Serge Franchoo, Genève

Kommunisme

Via een kritiek op mijn vrije tribune in Veto 8 beweert Mikael Bauer in zijn vrije tribune dat het communisme enkel aandacht heeft voor het biologische en iedereen gelijk-schakelt. Inderdaad besteedde ik vooral aandacht aan het materiële aspect; echter voor de honderden miljoenen drommels die in deze kapitalistische wereld in totale armoede leven, komt de tribune van Bauer ongetwijfeld over als abstract gewauwel. Toevallig sta ik, als beroepsmusicus, ook in het culturele leven. Zeker wat mijn sektor betreft, scoorde het Oostblok, ondanks zijn bureaucratie de degeneratie, veel beter dan menig westers land. Terwijl vroeger de konsert- en teaterzalen vol zaten en cultuur goedkoop en zelfs gedeeltelijk gratis

was, moeten nu veel Oost-Europese artiesten, als ze al niet werkloos zijn, optreden voor bijna lege zalen en hebben grote delen van de bevolking veel minder toegang tot de inmiddels duur geworden culturele evenementen. In geen enkel westers land werden er zoveel boeken uitgegeven als in het vroegere Oost-Duitsland, zodat de DDR terecht leesland werd genoemd. Pas na het opdoeken van de DDR kwamen er veel boeken op de brandstapel terecht. Tijdens de kommunistische periode werd Burkina Faso het mekka van de Afrikaanse cultuur, met onder andere het belangrijkste Afrikaanse filmfestival. Of neem Cuba. Ondanks de zware materiële problemen wordt er in geen enkel land ter wereld zoveel aandacht gegeven om de geestelijke ontwikkeling van gans de bevolking. Cuba heeft het beste onderwijssysteem van Latijns-Amerika en zijn alfabetiseringcampagne wordt door de UNESCO als voorbeeld gesteld. In Latijns-Amerika is Cuba koploper in alle kunstdisciplines. De Cubaanse muzikanten behoren in hun genre tot de besten van de wereld. Ook wordt bewezen welk een creativiteit in het communisme schuilt. Zonder die creativiteit zou het al lang ten onder gegaan zijn.

Gelijkheid betekent voor communisten niet gelijkshakeling. Mensen die Cuba kennen, weten welke verscheidenheid en veelkleurigheid daar te zien is. Pleitte reeds Marx niet in het communistisch manifest voor een vrije maatschappij waarin de vrije ontwikkeling van ieder de voorwaarde is voor de vrije ontwikkeling van allen? Het is juist de vrije markt die alles en iedereen steeds meer gelijkshakelt, waar culturele veelzijdigheid steeds meer moet wijken voor commerciële eenheidsworst, waar alles herleid wordt tot koopwaar en waar creativiteit vooral ten goede komt aan een kleine rijke minderheid. Als Bauer beweert dat het geestelijke, het schone en creatieve ook belangrijk zijn, heeft hij volledig gelijk maar hij slaat de bal volledig mis als hij beweert dat dit onder het communisme niet mogelijk is. Verkondigt hij dit uit onwetendheid of gaat het hier om zuiver anti-kommunistische propaganda?

Roger Liekens, Kessel-Lo

Numerus

vervolg van p. 1

medische wetenschappen. Maar er bestaat hierover grote onduidelijkheid en onzekerheid. Dat men effectief kan aansluiten bij bijvoorbeeld de licenties biologie, zonder een jaar te moeten overdoen, is niet verzekerd.

Voor de Fédération des Etudiants Francophones, de Vereniging van Vlaamse Studenten en de Leuvense Overkoepelende Kringorganisatie is een numerus clausus of een kontingentering een breuk op de vrijheid van onderwijs en onaanvaardbaar. De democratisering van het onderwijs wordt hierdoor op de helling gezet.

Politici hebben in de afgelopen jaren jaar niet de moed gehad om de problemen aan te pakken en de hete aardappel doorgeschoven van de gezondheidszorg naar het onderwijs. Zo hadden de gemeenschappen het beleid van Volksgezondheid makkelijk kunnen tegenhouden. Zowel academici, zoals professor De Maesseneer, als de studentenbeweging reikten al onderbouwde, wetenschappelijke argumenten aan tegen studentenbeperkingen. De Waalse studenten zullen de gevolgen van numerus clausus binnenkort aan den lijve ondervinden. Reden te meer om de discussie te hervatten.

Bart De Schrijver

kolofon

Veto
 Meiersstraat 5
 3000 Leuven
 Tel 016/22 44 38
 Fax 016/22 01 03

Jaargang 26
Nummer 11
 29 november 1999

Ver. uitg.: Peter-Mangelschots
Hoofdredektie: Bart De Schrijver
Redaktiesekretaris: Peter Mangelschots
Redaktie: Stijn Bovy, Marie-Anne Dedeurwaerdere, Filip De Keukeleere, Margo Foubert, Joost Helsen, Diederik Vandendriessche, Pieter Van der Aa
Doka: Steven Van den Eede, Pieter Van der Aa

Medewerkers: David Adriaen, Katelijne Beerten, Nikolas Cloet, Kristof D'Exelle, Leen Driesen, Dries Gilles, Wouter Gregoire, Koen Neyens, Goran Proot, Natalie Sterckx, Nathalie Van Leuven, Tom Van Wauwe

Layout en vormgeving: Katelijne Beerten, Dirk Bernard, Stijn Bovy, Jimmy Debruyne, Marie-Anne Dedeurwaerdere, Yves Dejaeghere, Filip De Keukeleere, Bart De Schrijver, Margo Foubert, Loes Geuens, Joost Helsen, Willy Leuven, Peter Mangelschots, Sixten Tollet, An Van De Maelt, Diederik Vandendriessche, Maarten Van Meer, Tom Van Wauwe

Cartoons: Seb
Dtp: Dirk Bernard, Filip De Keukeleere, Willy Leuven, Sixten Tollet
Spelling: Filip De Keukeleere
Eindredactie: Peter Mangelschots
Assistentie-eindredactie: Katelijne Beerten, Tom Van Wauwe

Catering: Loes Geuens, Maarten Van Meer
Internet-Veto:
<http://www.veto.student.kuleuven.ac.be>
e-mail:
veto@veto.student.kuleuven.ac.be

Zetwerk en publiciteit
 Allast Leuven (016/22.04.66)
Drukkerij: Artoos (Kampenhout)
Oplage: 9000 exemplaren
ISSN-nummer: 0773-5162

Abonnementen
 Studenten: 250fr; niet-studenten: 350fr; buitenland: 700fr; steun vanaf 1000fr; over te schrijven op rek. nr. 001-0959719-77

Redaktievergadering
 iedere vrijdagmiddag om 16.00 u

vrije tribune

Etudiant révolté

Naar aanleiding van de steeds terugkerende debaten omtrent de democratisering van het onderwijs zou ik het willen hebben over de persoonlijke verantwoordelijkheid van de studenten in deze kwestie. Ik vind mezelf op de juiste positie geplaatst om hier uitspraken over te doen. Immers, tot vier keer toe ben ik, zonder reden, gebuigd door een zekere professor. Ik was mij er al snel pijnlijker van bewust dat het gerucht dat al jaren de ronde doet binnen Romaanse niet uit de lucht gegrepen is. Als men (ik neem de betrokken professor zijn woorden letterlijk) over de leerstof goed kent, zich goed in het Frans kan uitdrukken en zelfs alle details kent, toch een 9 behaalt, vraag ik mij af welke selectiecriteria deze professor hanteert. Ik ben immers niet de enige die hier over te klagen heeft; er zijn zelfs studenten die 9 gekregen hebben omdat ze er te moe uitzagen! Meestal wordt door de studenten hieraan geen gevolg gegeven. Bij engagement en het opnemen van verantwoordelijkheid moet men immers altijd de hindernis van de demotivatie nemen. Vaak vraagt men naar de zin van zo'n onderneming. Het antwoord is tweeledig: er is een persoonlijke motivatie en een sociale, morele, filosofische motivatie. Laten we eerst de persoonlijke motivatie behandelen. Nadat men een jaar lang trouw de lessen gevolgd heeft, duidelijke notities gemaakt heeft en vooral altijd de leerstof bijgehouden heeft, is het te verlangen (en zelfs te eisen!) dat men ook serieus behandeld wordt op het examen. Van de professor wordt verondersteld dat hij de ernst van de student ernstig neemt! Wanneer dit niet het geval is, duidt dit op een zware vorm van pedagogische en didactische onbekwaamheid! Bovendien vraag ik me dan ook af welke betekenis de K van KU Leuven nog heeft. Laat mij volgend staat uit haar opdrachtsverklaring aanhalen: "Vanuit haar kristelijke visie

op mens en maatschappij bezint zij zich, in een vrij en open klimaat, en in samenwerking met verwante universiteiten, over de aksiologische, etische en religieuze problemen die gesteld worden door de evolutie van wetenschap en technologie en door de veranderingen in het sociale en culturele leven, met speciale aandacht voor de persoonlijke waardigheid van de mens, de bescherming van de zwakken en voor gerechtigheid en vrede." Er is blijkbaar een dialectiek tussen realiteit en intentie. Vanzelfsprekend kunnen we de persoonlijke motivatie abstraheren naar de ganse maatschappij. Het lijkt me een noodzaak hier de rechten van de mens aan te halen. De bestaans- en voortbestaansvoorwaarden voor de vrije en redelijke mens zijn de erkenning van het bestaansrecht, de erkenning van het recht op onderricht, de erkenning van het recht op vrijheid en de erkenning van het eigendomsrecht. Het zijn de vier onvervreemdbare basisrechten van ieder individu. Waar die rechten in het gedrang komen, krijgt het individu automatisch het recht op zelfverdediging. Alleen op die manier kan het individu zich tegen alle vormen van geweld en dwang verdedigen. Net als individuen een onpartijdige overheid enkel volmacht geven het recht op zelfverdediging in hun plaats uit te oefenen, zo geven studenten de voorzitter van de examencommissie opdracht in dialoog te treden met machtige professoren. De enige gerechtvaardigde rol van de universitaire top bestaat in het beschermen van de onvervreemdbare rechten van haar medekontractanten, de studenten. Slaagt de universitaire top daar niet in, dan dreigen of anarchie ofwel machtsgeilheid en willekeur. Het is dus een noodzaak dat studenten klacht neerleggen tegen professoren die de ziekte hebben massaal te buiten. Blijken de klachten gegrond, dan zou de universitaire top

haar conclusies moeten trekken. De dreiging alleen al zou allicht volstaan om in de toekomst niet langer het best uit te hangen. Natuurlijk ben ik mezelf er pijnlijker van bewust dat dit alles gemakkelijker gezegd is dan gedaan. In zijn bekende roman Les jeux sont faits toont Sartre aan dat enkel de doden vrij zijn. De levenden zijn immers gebonden aan allerlei maatschappelijke conventies en konditionering. Ondanks deze onvrijheid heeft het individu een unieke vorm van vrijheid, namelijk persoonlijke verantwoordelijkheid. Deze persoonlijke verantwoordelijkheid zal vooral in het komende millennium een steeds grotere rol gaan spelen in een maatschappij die gekenmerkt wordt door heterogeniteit en waarbij het "poly" en het "multi" soms moeilijk te aksepteren zijn. In een maatschappij is het een utopie dat iedereen Levinas's zijneconomie hanteert, gekoppeld aan assertiviteit. Dit zou een absolute vorm van vrijheid opleveren waarin elk individu de kans heeft zich ten volle te ontploien. Maar allereerst is het een noodzaak de persoonlijke verantwoordelijkheid op te nemen. Dit is een kwestie van solidariteit met de medestudent. Een universitaire systeem dat werkt als een loterij kan echt niet meer. Wanneer iedere benadeelde student klacht zou neerleggen tegen de betrokken subjectieve professoren — gelukkig is deze laatste groep een minderheid in het personeelsbestand — dan zou de universitaire top haar verantwoordelijkheid moeten opnemen indien ze niet aan gezichtsverlies zou willen lijden. Natuurlijk moet ik beklemtonen dat het niet mag gaan om natrippen want dat zou etisch onverantwoord zijn. Toch is het noodzakelijk te onderstrepen dat de ultieme macht nog altijd bij de studenten ligt!

Raf Leenen,

ex-1ste kan Romaanse talen

Enveloppefinanciering kan niet voldoen aan nieuwe noden

Hogescholen vragen meer geld

Door de stijging van de studentenaantallen en de uitbreiding van wetenschappelijke activiteiten, raken de 29 Vlaamse hogescholen met de huidige manier van financieren in ademnood. De Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) vraagt voor volgend jaar een supplementaire toelage van driehonderd miljoen. Ook de studentenvertegenwoordiging van de hogescholen heeft scherpe kritiek op de huidige situatie.

Bij de hervorming van de hogescholen in 1995 kende de overheid een zogenaamde gesloten enveloppe toe. Die gesloten enveloppe komt neer op een vast budget dat enkel stijgt met de index. Dit bedrag moeten de hogescholen onderling verdelen met een interne verdeelsleutel.

Groot probleem is dat die enveloppe elk jaar hetzelfde blijft. Ondertussen nam het aantal hogeschoolstudenten wel toe met acht procent en moeten de scholen zelf opdraaien voor het TBS55+-systeem. Personeelsleden van de hogescholen krijgen de kans om op hun vijftienvijftigste op vervroegd pensioen te gaan met behoud van tachtig procent van hun wedde. Van die tachtig procent wordt 12,5 procent rechtstreeks door de hogescholen betaald, uit eigen zak. Peter Poelman (studentenvertegenwoordiger van de hogescholen) plaatst hier vraagtekens bij: "Welk bedrijf moet er nu het vervroegd pensioen van zijn personeel betalen? Die andere 87,5 procent, die wordt door overheid betaald, maar de overheid haalt dit uit de globale enveloppe van alle hogescholen."

Schoppen

Dekretaal werd bepaald dat van het geld dat de hogescholen krijgen uit de enveloppe, maximaal tachtig procent aan personeel mag besteed worden. Peter Poelman: "Aangezien dat bedrag verhoudingsgewijs steeds kleiner wordt, moet men steeds meer mensen op straat schoppen, terwijl men er eigenlijk meer nodig heeft. Onze eis is dat het bedrag per student minimaal gelijk blijft. Vooreerst omdat er dan ten minste een behoud van de situatie is. Ten tweede omdat studeren steeds duurder zal worden in de toekomst."

Maaltijden

Een ander punt van ongenoegen zijn ook de sociale voorzieningen. De hogescholen eisen niet alleen meer geld, maar sturen ook aan op de gelijkschakeling van hun sociale voorzieningen tot op het niveau

van de universiteiten. Poelman: "Men kan toch niet verklaren waarom de warme maaltijden, sport en kultuur minder moeten kosten aan de hogeschool dan aan de unief. Deze situatie is compleet achterhaald. De hogescholen zijn steeds meer naar de universiteiten toegeroeid. In 1989 is er door het Hiva een onderzoek gedaan naar de reële kostprijs per student aan sociale voorzieningen. Daaruit bleek dat de hogeschoolstudent net iets minder kost dan een universiteitstudent. Maar dit kan geen reden zijn om hogescholen en universiteiten niet gelijk te behandelen."

Meerjarentrajekt

Minister van Onderwijs Marleen Vanderpoorten zei vorige week in het weekblad Knack dat de Vlaamse regering volgens het hogeschooldecreet van 1994 geen verplichting heeft om de enveloppe aan te passen. De minister wies erop dat er meer middelen werden vrijgemaakt voor investeringen, bijvoorbeeld voor de uitbreiding van een campus. Verder verwees Vanderpoorten op de belofte van de regering om "bereidheid te tonen om een meerjarentrajekt af te leggen, zodat een nivo bereikt wordt vergelijkbaar met dat van de universiteiten".

Dat de hogescholen hiermee kunnen gesust worden, is weinig waarschijnlijk. Er werden al ernstige plannen gemaakt om in december de straat op te trekken.

Bart De Schrijver

Netwerk voor onderwijsemansipatie in de vierde wereld

Basisonderwijs is allesbehalve goedkoop

Het basisonderwijs en het secundair onderwijs zijn niet kosteloos. Onder deze titel gaven het netwerk onderwijs, op initiatief van ATD Vierde Wereld, samen met het centrum Kauwenberg vorige week een perskonferentie. Beide centra hadden een studie voorbereid waarin duidelijk werd gemaakt dat een generatie-arme familie in de eerste plaats moeilijkheden heeft met het financiële aspect van zowel basis- als secundair onderwijs. Ten tweede blijkt dat uit de financiële problemen veel meer problemen ontstaan voor zowel het kind (schaamte, isolatie en uitsluiting) als de ouders (angst, zenuwachtigheid) en spanningen tussen ouders en kinderen.

staat zou veroorzaken.

Sinds het onderwijs gekommunautariseerd is in 1988, blijft het principe van kosteloosheid van het onderwijs nog altijd overeind, dit wil zeggen dat de toegang op zich kosteloos is. Maar de wetgever heeft echter op geen enkele wijze bepaald welke kosten de ouders kunnen aangerekend worden. En die kosten kunnen vooral voor armere gezinnen uitermate hoog zijn.

Opleiding

In een enquête over de kostprijs van het onderwijs bleek dat de goedkoopste basisschool in dit land nog 333 frank per dag kost voor de ouders en de duurste school kost 1600 frank per dag. Ouders van

wanbetalers. De meeste problemen vormen de onvoorziene grote kosten en de kosten aan het begin van een schooljaar. De ouders durven moeilijk met de school gaan praten over hun financiële problemen en als ze het toch durven, zijn de reacties meestal negatief waardoor de ouders zich nog meer gaan schamen. De kinderen zelf worden heel vaak gepest met hun situatie door hun medeleerlingen en krijgen vaak vervelende en pijnlijke opmerkingen van hun leerkrachten. Sommige

onderwijzersstraffen deze kinderen zelfs omdat ze niet in orde zijn. Door deze reacties wordt het kind compleet geïsoleerd en uitgesloten. Als een familie moeilijkheden heeft om de schoolkosten te betalen heeft dit meestal een weerslag op het leven van het gezin. Vele kansarme gezinnen moeten de buikriem aansnoeren en besparen op andere nochtans levensnoodzakelijke uitgaven zoals voeding, kleren, gezondheid en hygiëne.

Kristof D'Exelle

Een fiets, een schooltje en wat wijn. Ach, het leven kan best gezellig zijn

(foto Archief)

De problemen die deze mensen kennen zouden echter verdwijnen als sneeuw voor de zon als het principe van kosteloosheid van het onderwijs zou toegepast worden. Er zijn voldoende verdragen en wetteksten die deze kosteloosheid waarborgen, bijvoorbeeld de universele verklaring van de rechten van de mens, in België aangenomen in 1949, en het schoolpact van 1959. De grondwet van vijftien juli 1988 bepaalt ook dat het onderwijs kosteloos is tot het einde van de leerplicht maar stelt echter ook duidelijk dat kosteloze toegang niet betekent dat ouders niets moeten betalen. Het betekent alleen maar dat ouders geen inschrijvingsgeld moeten betalen. Met deze formulering wilde de wetgever voorkomen dat de toepassing van het beginsel van de kosteloosheid een aanzienlijke meerkost voor de

generatie-arme gezinnen willen wel de beste opleiding voor hun kinderen en beseffen dat een degelijke opleiding een van de weinige manieren is om uit de armoede weg te geraken. Zij leveren altijd zware inspanningen om hun kinderen deze opleiding te geven maar als het financieel niet haalbaar is, zijn zij bijna verplicht om hun kinderen naar het buitengewoon onderwijs te sturen dat wel zo goed als kosteloos is. Op deze manier geraken deze families vast in een vicieuze sirkel van armoede.

Welke schoolkosten scheppen nu eigenlijk problemen? Bij gezinnen met zware financiële problemen zorgt elke kost voor problemen. Deze situaties zijn meestal tijdelijk maar als ze zich blijven herhalen, krijgen de gezinnen al snel de reputatie van

SPECIAAL...

INTERNET VIA DE KABEL.

“Weet u misschien nog wat u tien jaar geleden gedaan hebt op 25 november?”

Professor Pyck is als psychiater verbonden aan de afdeling psychiatrie van het universitair ziekenhuis. Hij is vooral bekend als expert op het vlak van seksueel misbruik van kinderen en vanwege zijn controversiële kijk op de zaak XI.

Ze noemen me pik, maar mijn echte naam is pik

(foto Steven Van den Eeden)

Karel Pyck: «Kindermishandeling wordt in de psychiatrie gedefinieerd als aktief of passief zo handelen dat het kind schade berekend wordt. De verschillende vormen zijn fysieke, emotionele en seksuele mishandeling. Er is ook een verschil tussen de aktieve vorm, namelijk misbruik, en de passieve vorm, verwaarlozing. Vaak is mishandeling een combinatie van die vormen.»

Veto: Wie detecteert meestal de mishandeling?
Pyck: «Op school zou men die zaken moeten opmerken, maar scholen beschouwen het probleem dikwijls als een probleem van de ouders of het gezin. Soms ontdekt een dokter of een leraar sporen van mishandeling bij een kind, maar doen ze er verder niets aan. Het is natuurlijk wel moeilijker om emotionele of seksuele mishandeling te detecteren dan lichamelijke.»

Veto: Hoeveel mensen zijn slachtoffer van mishandeling?

Pyck: «In Nederland zijn er nu een paar onderzoeken waarin men mensen die vraag stelt of ze seksueel misbruikt zijn. Uit dat onderzoek blijkt dat zes procent van de ondervraagden slachtoffer zijn van ernstig seksueel misbruik. Maar het probleem is dat seksueel misbruik niet systematisch geregistreerd wordt. Het blijft dus gissen naar de echte omvang van het probleem. Toch zijn er in België gemiddeld zesduizend meldingen per jaar.»

Veto: Welke kinderen zijn het meest vatbaar voor seksuele mishandeling?

Pyck: «Elk kind in principe. Seksueel misbruik is iets dat meestal geleidelijk gebeurt. Eerst gaat men een vriendschapsrelatie aan

om grenzen te overschrijden. Het kind weet niet wanneer een relatie ongezond is en moet zwijgen, zodat het taboe ontstaat en het kind schuldgevoelens ontwikkelt. Hoe langer het misbruik duurt, hoe moeilijker voor het kind om er zich van los te maken. Wel is het zo dat bij fysieke kindermishan-

de seksueel misbruik?

Pyck: «Het heeft tot 1962 geduurd eer men de problematiek van fysieke mishandeling, het *battered child syndrom*, herontdekt heeft. Voor seksueel misbruik heeft dat geduurd tot de jaren zeventig. Naarmate er meer kennis over een dergelijk onderwerp voor handen is en de hulpverlening wordt uitgebreid, komt er op een bepaald moment een maatschappelijk taboe. Dan volgt er een periode waarin het maatschappelijk taboe toeneemt en uiteindelijk wordt de zaak onder de mat geschoven. Dat is wat met de zaak-Dutroux is gebeurd: de kentering is er gekomen op een moment dat sleutelfiguren in het onderzoek, zoals Connerotte en Bourlet, vervangen zijn. Nu, drie jaar later, stelt men vast dat de hele zaak-Dutroux stil ligt en dat men ook doet of er niet zo veel aan de hand was.»

Veto: Welk mechanisme gaat er schuil achter die kentering?

Pyck: «Het ongeloofwaardig maken van zo'n zaak als de Dutroux-crisis gebeurt vanuit bepaalde belangen binnen bijvoorbeeld de magistratuur of heeft het te maken met onwetendheid of ongelooft vanwege de mensen die met het onderzoek bezig zijn. Ik zie vier redenen waarom die tegenreactie ontstaat. De eerste is onwetendheid: men kent er niets van en weet ook niet dat zulke toestanden voorkomen. Men weet vanuit de bevoegde instanties ook niet hoe om te gaan met types als Dutroux, men moet ervan uitgaan dat zo iemand konstant liegt. Ten tweede is er het maatschappelijk taboe: men wil het liever allemaal een beetje verzwijgen.»

«De derde reden noem ik de korporatistische reflex. De zaak Dutroux heeft vooral het falen van overheidsdiensten als politie en gerecht duidelijk gemaakt. De bevolking heeft dat aangeklaagd door de Witte Mars. Daarop is een tegenreactie gekomen van de gevestigde macht die voelde dat hun falen duidelijk werd. Men begon zich ook vragen te stellen over bescherming van hogerhand. De commissie-Verwighen heeft toen duidelijk gesteld dat — alhoewel er geen direkte bescherming kon aangetoond worden — er wel indirecte bescherming was door de normvervaging en het gebrek aan deskundigheid van politie en justitie. Dat men een jaar later doet alsof heel die zaak lucht is geweest, heeft te maken met de techniek van de *reversed accusation*, het streven vanuit bepaalde hoek naar een sfeer van 'alles gaat goed en de complottheorieën zijn overdeven'. Ten vierde is er de mogelijkheid dat mensen van politie en justitie betrokken waren bij de misdadige praktijken van Dutroux en co.»

Seksclub

Veto: Hecht u geloof aan de lijsten met namen van hooggeplaatsten die betrokken zouden zijn bij kinderpornonetwerken?

Pyck: «Ik denk dat die lijsten te maken hebben met een overreactie op de zaak Dutroux. Maar wat je wel merkt, is dat Bourlet en Connerotte twee keer uit het onderzoek zijn gehaald, altijd op het moment dat ze iemand arresteerden van de gerechtelijke politie. In ieder geval geloof ik dat er in alle diensten mensen zitten die misdadigers te vriend hebben. Zo bezochten bepaalde mensen uit de magistratuur dezelfde seksclubs als Nihoul, waarmee niet gezegd is dat ze ook deel hadden aan zijn misdadige praktijken. Ik geloof niet in het grote complot, maar ik geloof wel dat er hier en daar mensen zijn die contacten hebben met een misdadig milieu.»

Veto: Hoe komt het eigenlijk dat men aan verhalen van satanische praktijken, zoals de Abriaxsekte geloof hecht?

Pyck: «Bourlet meent dat je elk spoor, elke hypothese moet onderzoeken. Dat vind ik een goede professionele houding. Er waren wel degelijk redenen voor de inval. Iemand heeft in het heetst van de strijd de boodschap doorgegeven dat er bij Abrasax van alles aan de hand was en de media zijn daar opgesprongen. Zoets doet het onderzoek natuurlijk geen goed, want zo'n fouten worden aangegrepen om het hele onderzoek in het belachelijke te trekken. Uiteindelijk houdt men alleen de twee ekstreme posities over: de disbelievers en de believers.»

Veto: Bent u disbeliever of believer?

Pyck: «Ik probeer een professionele attitude aan te nemen. Men heeft de zaak XI zo gepolariseerd dat er na een tijdje alleen nog twee kampen leken te bestaan: de believers en de disbelievers. De goede attitude is de middenpositie waarbij men gaat kijken wat er van het verhaal klopt en wat niet. Het is niet omdat Regina Louf dingen heeft gezegd die niet kloppen, dat alles wat ze zegt onwaar is. Daarbij komt dat in een ondervragingsituatie — dat kan een therapie zijn maar ook een politieonderzoek — zaken worden toegevoegd aan het verhaal. Connerotte en Bourlet zijn serieuze en gemotiveerde mensen. Het zou de bedoeling moeten zijn dat zulke mensen aan de bak komen en niet een Langlois of een Thilly. Die zei op een gegeven moment "c'est terminé", ik heb de macht, ik ben de baas. In België zit men dus veiliger wanneer men een lakse attitude aanneemt dan wanneer men werkt zoals Bourlet en Connerotte. Langlois zijn werkwijze genoot duidelijk de voorkeur van Thilly.»

Uitzending

Veto: Heeft de concurrentiestrijd tussen De Morgen en De Standaard de polarisatie tussen believers en disbelievers in de hand gewerkt?

Pyck: «Die polarisatie is zeker door de media in de hand gewerkt, niet alleen door de kranten maar evenveel door de televisie. Toen de VRT in een uitzending Regina Louf aan het woord had gelaten, zag men dat VTM de volgende dag het verhaal van de ouders bracht. En dat zonder na te gaan wat waar is aan het verhaal. Het probleem bij de zaak XI was dat men geen inzage had in het dossier en dus de feiten niet kon toetsen aan de realiteit.»

Veto: Welke rol spelen psychiaters in het onderzoek naar de waarheid?

Pyck: «Een psychiater heeft als taak diagnoses stellen. In het geval van XI heeft men vastgesteld dat zij lijdt aan dissociatieve identiteitstoornis (verschillende persoonlijkheden), wat veel voorkomt bij chronisch getraumatiseerde personen. Maar een psychiater kan niet zeggen of het verhaal waar is of niet.»

Veto: Was bij de ondervraging van Regina Louf een psychiater aanwezig?

Pyck: «Zij is eerst uitvoerig ondervraagd door politiemensen en achteraf heeft men dan psychiatrisch advies gevraagd. Het probleem is dat politiemensen niet zijn opgeleid om zwaar getraumatiseerde personen te interviewen. Zij hebben dikwijls geen besef van psychologische verdringingsmechanismen en zo meer. Politiemensen zouden beter moeten opgeleid of geïnformeerd worden bij zaken als Dutroux of XI. Misschien is het zelfs geen slecht idee om een speciale sel hiertoe op te richten. Maar je mag nooit te hoge verwachtingen hebben bij dergelijke ondervragingen. Trouwens, weet u nog wat u tien jaar geleden op 25 november hebt gedaan?»

Marie-Anne Dedeurwaerdere
Dries Gilles

Hondurese regering is marionet van de Verenigde Staten

Om tot een betere verstandhouding te komen tussen boeren uit Noord en Zuid, heeft de Werkgroep Honduras twee Hondurase boeren uitgenodigd om te komen getuigen over de situatie in hun land. Centraal staat de uitwisseling tussen de landbouworganisaties in Honduras en België, met als doel een interculturele samenwerking. Het uitgangspunt is de landbouw, gekaderd in een breder politiek geheel.

Veto: Wat zijn de specifieke problemen waarmee de plattelandsbevolking in Honduras gekonfronteerd wordt?

Oscar: «De problemen houden alle verband met het sociale leven in het land zelf. Een van de voornaamste is de concentratie van land in de handen van enkelingen, zowel grootgrondbezitters als buitenlandse ondernemingen. Het gevolg is dat de strijd om land voor de kleine boeren wordt bemoeilijkt. De landbouwproductie wordt bepaald door de regering die zich volledig richt op de export. Dit komt vooral tot uiting in een tekort aan steun aan de kleine boeren waardoor de interne voedselbedeling in gebreke blijft. Ook de toestand van het onderwijs is zeer problematisch vanwege de hoge graad van analfabetisme, in de rurale gebieden tot veertig procent. Slechts tien procent van de jeugd gaat naar het secundair onderwijs terwijl hogere studies door niet meer dan drie procent worden aangevat.»

«Een ander aspect is de politiek: een totaal gebrek aan democratie en een sterke concentratie van de macht die participatie van de boeren uitsluit. Het is een eenzijdige politiek waarin geen plaats is voor vrije meningsuiting of een eigen politieke overtuiging. Het is de staat die heel het politieke landschap beheerst, van de hoogste functies tot de laagste regionen. De verschillende landbouworganisaties strijden voor de rechten van de rurale bevolking en voor minderheidsgroepen in het algemeen. Momenteel zitten een driehonderdduizend families zonder grond. Een landbouwer zonder grond heeft geen vast inkomen en zodoende ook geen middelen om voedsel aan te kopen, kortom, geen enkele bestaanszekerheid. De strijd die organisaties voeren wordt systematisch geboycot door leger, politie en paramilitaire organisaties die de kant van de grootgrondbezitters hebben gekozen. Indien de organisaties zich trachten te manifesteren, worden zij geïntimideerd en desnoods aangevallend. Zo zijn in de afgelopen jaren zesendertig leiders van de boerenbeweging vermoord en momenteel wordt er nog steeds een groot aantal onderdrukt en gefolterd.»

Wereldbank

Veto: Is het probleem van het grondbezit er altijd al geweest of heeft het zich geleidelijk ontwikkeld?

Oscar: «De grootgrondbezitters hebben altijd al veel macht gehad. In 1962 is er een wet uitgevaardigd die aan kleine boeren de kans gaf om gronden te bekomen. In 1992 is er echter een nieuwe wet gestemd die de wet van '62 zo goed als volledig heeft opgeheven. Daarop is natuurlijk heftig gereageerd door de boerenorganisaties maar ze waren niet sterk genoeg om een schrapping van de wet te bekomen, vooral omdat de staat zich beriep op de druk van buitenaf, in het bijzonder van de Verenigde Staten. Daarom dat men ook spreekt van de Wet uit het Noorden.»

Veto: Hoe hebben de verschillende organisaties juist gereageerd?

Oscar: «In eerste instantie zijn ze onderhandelingen aangegaan met het Nationaal Congres waarbij ze hebben proberen toe te lichten welke de gevolgen waren voor de arme boeren. Daar is echter geen rekening

mee gehouden. Vervolgens zijn ze overgegaan tot de bezetting van de gebouwen van het kongres en in maart 1992 hebben ze ook alle grote wegen geblokkeerd om de regering onder druk te zetten. Die heeft echter een verdeel-en-heerspolitiek toegepast op de verschillende boerenorganisaties. Om verdere acties te voorkomen heeft de regering het leger ingezet.»

Veto: De Wet uit het Noorden geeft de invloed van de Verenigde Staten aan op de nationale politiek van Honduras. Hoe ver reikt die?

Oscar: «De Verenigde Staten hebben het altijd al voor het zeggen gehad in Honduras. De verschillende regeringen waren niet meer dan marionetten. Al decennia lang dient een groot aantal militaire bases van de VS als opleidingscentra voor de legers van de omliggende landen. Vanuit Honduras konden de VS van dichtbij de verschillende bevrijdingsbewegingen bekampen die in Guatemala, El Salvador en Nicaragua actief waren. Honduras heeft bovendien een grote buitenlandse schuld ten aanzien van de Wereldbank en het is die die bepaalt welke politieke koers Honduras moet volgen. Zo is een privatisering van de gezondheidszorg en de energievoorziening doorgevoerd. Momenteel is er ook sprake van een privatisering van het onderwijs en het stramien zet zich voort. De verschillende diensten staan dus minder en minder ten dienste van de bevolking en komen alleen nog toe aan de hogere klasse.»

Dumping

Veto: Hoe ernstig zijn de gevolgen voor de boeren?

Oscar: «De grootgrondbezitters palmen natuurlijk niet alleen de meeste gronden in maar vooral ook de kwalitatief beste gronden. De arme landbouwers krijgen alleen de armste gronden en er zijn dringend nieuwe methoden nodig om de toestand van die bodems te verbeteren. De prioriteit van de regering is de export wat tot een tekort aan basisvoedsel voor de eigen bevolking heeft geleid.»

Veto: Van de regering hebben de boeren blijkbaar weinig hulp te verwachten. Hoe proberen zij dan zelf die problemen aan te pakken?

Oscar: «De boeren gaan uit van een empirische landbouw op basis van eeuwenoude ervaringen. Alle verbeteringen die voor de orkaan Mitch tot stand waren gekomen,

zijn met de grond gelijk gemaakt, zodanig dat we volledig opnieuw zijn moeten beginnen. Er loopt nu een initiatief Van boer tot boer waarbij kennis en ervaringen vergaard worden van landbouwers uit verschillende regio's en landen. Op die manier wordt

gepoogd het gebrek aan technische vorming op te vangen. Men maakt nu gebruik van planten waarvan het lover extra bemesting geeft. Daarnaast wordt ook dierlijke mest aangewend.»

Wegennet

Veto: Dierlijke bemesting impliceert vee. Is er ondanks het gebrek aan grond dan toch kans op veeteelt?

Agripino: «Voor de gewone boer is het heel moeilijk om vee te houden. Het zijn vooral de grootgrondbezitters die er de ruimte voor hebben.»

Oscar: «Het vee van de grootgrondbezitters dient volledig voor de export. Enkel de scharminkels worden voor de plaatselijke productie behouden. Hetzelfde zie je trouwens in de bananenteelt waar de mooie Chiquitabananen worden geëxporteerd en de mindere kwaliteit op de interne markt wordt gedumpt.»

Veto: Orkaan Mitch is al aangehaald. Hoe erg was het?

Oscar: «De landbouwproductie was voor honderd procent vernietigd en driekwart van de infrastructuur was onbruikbaar. Dieren en huizen waren weggespoeld. De schade voor het kooperatief waar ik zelf lid van ben, werd geraamd op tweehonderdvijftig miljoen frank. De meest dringende kwestie was en is een oplossing zoeken voor de slachtoffers die vaak nog langs de kant van de weg kamperen. Het plan voor nationale heropbouw was vooral toegespijt op de grote steden en het internationale wegennet. De rurale gebieden zitten nog steeds te wachten op hulp van de regering.»

Tom Van Wauwe

... AANBOD!

Ons aanbod

Je neemt een jaarabonnement op Kotnet van UPC. Je surft dus het hele jaar, maar betaalt slechts voor 9 academiemaanden, want je krijgt er 3 vakantiemaanden gratis bij. Kortom grenzeloos surfen het hele jaar door voor slechts 750 BEF/maand. Huur van de modem inbegrepen! Nul frank communicatiekosten en je zit 24 uur op 24 on line.

9 MAANDEN 750 BEF

+

3 VAKANTIEMAANDEN GRATIS

Waar vind je ons?

Overall. We zijn aanwezig op elke campus, bij evenementen van studenten, op dopen en fuiven. Let op de kotnetstand van UPC. Heb je nu reeds vragen of wens je meer informatie? Bel ons op 070/233 495 of kom langs bij UPC Tiensevest 58 - 3000 Leuven.

INTERNET VIA DE KABEL.

Kroegentocht levert enkele verrassingen op

Carl Huybrechts gesignaleerd in homokafee

In Leuven wonen of verblijven heel wat homo's, lesbiennes en biseksuelen (holebi's). Veel holebi-kafees vind je niet in Leuven en de enkele die er zijn, zijn voor de meeste hetero's compleet onbekend terrein. Veto nam zijn verantwoordelijkheid en trok er op uit.

Onze tocht nam een aanvang in de Coupeus en Cocteau (Diestsestraat). In dit stijlvol ingerichte praatkafee ontvangt de sympathieke barman Filip zowel hetero's als holebi's, en dit steeds met een rond zijn mondhoeken spelende glimlach. Dit kafee is klassiek: zachte jazz op de achtergrond, kaarslicht en sfeervolle inrichting. Je kan er contacten leggen bij een rustige babbel of tijdens een gezelschapspel. Op donderdag is de Coupeus en Cocteau de stamkroeg van de Leuvense holebi-vereniging Dfiekant. Regelmatig worden er ook ludieke thema-avonden georganiseerd.

Kooi

Boven het kafee bevindt zich een zaaltje dat ondermeer gebruikt wordt voor de stuurgroepvergaderingen van enkele holebi-organisaties. Ook een homo-a-capellakoor houdt er zijn repetities. Toevallig kwam er die avond een kamerploeg van het televisieprogramma Radio Romero langs om het koor te portretteren. Presentator Carl Huybrechts wou aan Veto zijn mening kwijt over holebi-beeldvorming in de media: "Bij holebi-manifestaties is er een meerderheid van gewone grijze deelnemers naast de opvallende minderheid van ekstravagante showbeesten. Het is logisch dat je vooral op deze laatste categorie focust, net zoals je in de verslaggeving van een voetbalwedstrijd enkel de goals in beeld

brengt." Problemen om als hetero in een homo-kafee verzeild geraakt te zijn, heeft hij niet: "Als de Story dit te weten komt, zullen ze er natuurlijk over schrijven, maar daar trek ik mij geen bal van aan. Persoonlijk laat iemands seksuele geartheid mij koud. Ik hecht enkel belang aan iemands professionele capaciteiten."

Twee straten verder bevindt zich kafee Exkeet (Nerviërsstraat). Achter de geblind-

studenten uit de buurt over de vloer. Onze speciale activiteiten (zoals message-parties) op het einde van elke maand trekken veel volk."

Op naar het meest homo-clichébevestigend kafee van Leuven dan: Key West (Dirk Boutslaan). K3 en andere ultratopsteren zingen (?) je luid toe terwijl de sterren draait en de kafeebezoekers dansen. Achteraan in deze zaak bevinden zich zetel-

met zijn 2 pieten en 2 tietten', jaja) en een spetterende oudejaarsavond ('dresscode: gold and silver').

Ook in dit kafee stoten we op een BV maar de betrokkene, een bekende Donna-dj, wenst anoniem te blijven en wil ons niet te woord staan. Key West behoort ongetwijfeld tot de categorie homo-bars van de plattere soort (zoals je er natuurlijk ook massa's vindt tussen de andere kafees in Leuven) maar de sfeer is er wel ok. Enfin, ieder zijn meug: ook dit kafee heeft zijn bestaansrecht.

(foto Pieter Van der Aa)

eerde ramen vinden we een kitscherig interieur en meer populaire muziek. Britney Spears doet de spots flikkeren op het rode interieur en de marmeren borstbeelddjes. Barman Nico schetst zijn publiek: "Naast homo's krijgen we ook vaak hetero's en

tjes voor diegenen die wat afzondering zoeken. Voor de liefhebbers is zelfs een heuse kooi geïnstalleerd; enkel een dark room lijkt te ontbreken. Aan de muren hangen enorme affiches met aankondigingen van een sinterklaasavond ('sinterklaas

een opvallende homo-bar. Vandaag is het een eerder alternatieve zaak met het bijhorende publiek. De muziek staat er vrij luid en je ziet er nogal wat rastakapsels. Later op de avond wordt er wel eens commercieel gedraaid en kan je je uitleven op het dansvloertje.

Een andere oudgediende is de Oase. Hier voelen naar het schijnt vooral lesbiennes zich thuis. Ook hier merk je daar echter niet heel veel van. Dit kafee is het enige in de reeks met een kondoomautomaat; in de andere kroegen kon je deze dingen enkel aan de toog kopen. Het publiek is zeer gevarieerd ("hoe later hoe gekker", aldus de tapster van dienst). Men bezit er een grote platen- en cd-kollektie en draait er de betere muziek. Hier kan je uitgaan tot de zon al lang weer aan de hemel staat.

David Adriaen
Wouter Grégoire

Lesbische kunstenaressen eksposeren in Leuven

Een pareltje van vrouwelijkheid

Op de zolder van de Romaanse poort staat een ietwat aparte tentoonstelling. Elf zeer verschillende kunstenaressen geven hun lesbisch-zijn bloot. Voor het eerst kan dergelijke ekspositie op de steun van de emansipatierraad van de stad Leuven rekenen.

De tentoonstelling is mogelijk door een samenwerking tussen het Lesbisch Kunstsalon en Labyrint (een vzw voor lesbische vrouwen in Leuven). De stad steunt de vrouwen in hun proces om zichzelf zichtbaar te maken. Elf vrouwen uitien zich, elk op hun eigen wijze, in schilderijen, beeldhouwwerken of gedichten. Een waar diversiteit wat de vorm van de kunstwerken betreft; de eenheid zit in het anders-zijn. Het thema 'de kast' en de uitdrukkingen 'in de kast zitten' en 'uit de kast treden' staan symbolisch voor het nogal pijnlijke proces van het uitkomen voor je geartheid.

Toback

Lieve Snellers, een van de kunstenaressen, werd in het hele project betrokken via "Lesbian Connections", een internationale organisatie van 64 fotografen. Progressieve steden bieden een lokatie voor eksposities. De eerste tentoonstelling vond plaats in Amsterdam, in maart was er de mogelijkheid om in Gent een tentoonstelling op touw te zetten. De kritieken waren positief. In de lesbische wereld ontstond er een trend om rond zichtbaarheid te werken. Het lesbisch kunstsalon in Gent biedt een forum, waar de kunstenaressen één dag per maand kunnen samenkomen. Lesbian

Connections en het Lesbisch Kunstsalon sloegen de handen in elkaar en hieruit ontstond de tentoonstelling. Het evenement kon rekenen op 2000 bezoekers.

Uiteindelijk volgde ook Leuven het Gentse voorbeeld in het kader van een nieuwe politieke cultuur. Lieve Snellers getuigt: "Het klimaat is duidelijk veranderd. Tien jaar geleden zou dergelijk project compleet ondenkbaar zijn. Een jaar voor de verkiezingen kwamen twee homo's naar het gemeentehuis om een samenlevingskontraat te laten opmaken. Ze raakten niet verder dan het loket van de burgerlijke stand. Toback schold hen uit voor voveurs en ekspositionisten. Agalev nam het in de vorige verkiezingen sterk op voor de homoseksuelen. De socialisten hebben het sindsdien begrepen."

Snoep

De kunstenaressen eksposeren in het teken van hun anders-zijn en worden zo uiteraard beschouwd als een groepje apart. Toch is het de bedoeling van de tentoonstelling om niet die aanstootgevendende beelden te tonen die de media zo vaak belicht. Geen guur getto van alternatieve seks maar mensen met tederheid. Kunst en homoseksualiteit, het lijkt bijzonder nauw verbonden. Toch beweren de vrouwen dat er onder hen een even grote diversiteit bestaat als onder de rest van de bevolking. Alleen is de kunstwereld een open wereld waar niet iets meer plaats is om voor je geartheid uit te komen. In de sportwereld bijvoorbeeld ligt het allemaal veel moeilijker.

Lieve Desmet is zowat de drijvende kracht achter de tentoonstelling. Ze gaf al verschillende dichtbundels uit waarvan er

verscheidene op de tentoonstelling uithangen. Ook Josephine Ebing is een poëte. Ze won al internationale prijzen en plaatst haar werk op iets dat op het eerste gezicht harde stenen lijken. Bij nader inzien zijn het houten boekjes waaruit plots zinnetjes tevoorschijnkomen. Het meest grappige werk zijn misschien de orgasmesnoepmuisjes, die felgekleurd de kast ingaan, en er flauwer weer uitkomen. Verder zijn er veel kastjes, kooitjes en prachtige foto's en spiralen te bewonderen.

In het oog springend en aangrijpend is het werk van Greet Gemis. Zij draagt haar werk op aan Annelbe, een zangeres, die op veertigjarige leeftijd aan kanker stierf. De dode vrouw wordt afgebeeld op een sokkel met veertig streepjes, achter haar staan de vijf monumentale vriendinnen die dag en nacht waakten. De sokkel steunt op tegels, waarop haar voetsporen en andere achtergelaten zaken afgebeeld worden. Het werk bestaat uit vele lagen, zachte kleuren, gedichten. Dit prachtige werk in combinatie met de bijna liturgische muziek zorgt voor een weemoedige sfeer.

Lieve Snellers bevestigt wat de bezoeker van de tentoonstelling wel vermoedt als hij de stad weer intrekt: "Het is best leuk om lesbisch te zijn."

Nathalie Van Leuven

De tentoonstelling is gratis te bezichtigen in het Cultureel Centrum, Brusselsestraat 63, van donderdag tot zondag, van 14u tot 18u, tot 5 december. Bovendien is er ook een live performance van lesbische literatuur, vrijdag 3 december om 20u. Als je de kaarten bij Labyrint bestelt, betaal je 150 BEF, aan de kassa 200 BEF.

Middelpunt

Kondoom

Naast deze eksplisiete homo-kafees heb je natuurlijk ook een aantal plaatsen die een meer gemengd publiek aantrekken. Van deze kafees is soms niet eens geweten dat ze een vrij groot aantal holebi's onder hun klanten tellen. Op de Oude Markt stoten we op de kafees Giraf en Oase, twee gekende doorzaksplaatsen van Leuven. De Giraf heette vroeger De Bagatel en was toen nog

Holebi in

Dfiekant is de Leuvense holebi-vereniging voor alle leden tot 26 jaar. Beiden organiseren zowel vormende, ontspreiden ze samen eten in Alma 2 (19 uur) en op donderdag Regelmag zijn er ook fuiven, de volgende op vrijdag. Beide organisaties is postbus 113, 3000 Leuven-3. Telefoon 09/238.26.26. Je kan er anoniem terecht. Ho Pagina 738 biedt een greep uit de wekelijkse agenda, p. 738. Het contactadres van de FWH is Kammerstraat 22, 9000 G. vind je op het adres <http://www.fwh.be>, e-mailen kan

L'Heure Exquise is de organisatie die het praatkafee fuiven en andere activiteiten. Meer info: ter plaatse. Dfiekant Gerust Geweten is een werkgroep rond homoseksualiteit nummer 016/22.76.09. Ouders met holebi-kinderen kan de Werkgroep Ouders Brabant. Het contactadres is Oude Mechelen, Telefoon: 015/41.63.42. En dan is er nog Bfiekant iedere woensdag om 19.30 uur in zaal Rijschool in de Oude Markt 22. 016/22.70.47.

Op nationaal nivo is het beste aanspreekpunt de FFWH werkt aan emansipatie en belangenverdediging van regionale centra en persoonlijke dienstverlening en holebi-text. De holebiroom is te bereiken van 18 uur tot 20 uur, nummer 09/238.26.26. Je kan er anoniem terecht. Ho Pagina 738 biedt een greep uit de wekelijkse agenda, p. 738. Het contactadres van de FWH is Kammerstraat 22, 9000 G. vind je op het adres <http://www.fwh.be>, e-mailen kan

Holebi-jongeren over hun werking en leefwereld

"De maatschappij is nog altijd hetero georiënteerd"

De homo's, lesbiennes en biseksuelen (holebi's) hebben het relatief goed in Leuven. De stemming aan de KU Leuven wordt steeds toleranter en het stadsbestuur organiseerde informatie-avonden voor ouders. Ondanks deze positieve tendens is het voor de minderheidsgroep moeilijk om te leven in een wereld die doordrongen is van het hetero-ideaal. Allerlei vormen van diskriminatie zijn nog schering en inslag.

Aan het woord is vooral Pedro Tytgat, de public-relationsverantwoordelijke van de Leuvense holebi-vereniging Driekant. De jongerenorganisatie 5of (Enof) is vertegenwoordigd door Geert Daelmans de koördinator, en twee leden, Dirk en Nick.

Veto: Wat is het doel van jullie vereniging?

Pedro Tytgat: «Driekant is de nieuwe naam voor wat vroeger De Roze Drempel was. In onze statuten zijn drie niveaus van werking beschreven. Ten eerste is er de maatschappelijke werking, de zogenaamde emancipatiestrijd van holebi's die vooral met sensibilisering te maken heeft. Vroeger was dit allemaal veel radikaler, de Roze Drempel is ooit bijna een extreem-linkse politieke beweging geweest met de klemtoon op actie. Nu ligt de klemtoon op samenwerking met de overheid.»

«De tweede pijler van onze werking is de groepsgerichte aanpak die probeert mensen bij elkaar te brengen en zo een sociaal netwerk te creëren. Ten derde is er de persoonsgerichte werking met een wekelijks onthaal. We helpen mensen die met problemen zitten, maar we geven geen echte begeleiding. Sommige mensen verwijzen we ook door naar psychologen of mensen uit de welzijnsector. Daarnaast zijn er nog veel activiteiten die niet echt in die doelstellingen passen zoals fuiven en ontspanningsavonden. Zolang we maar iets doen met homo's is het goed.»

Geert: «5of is de jongerenafdeling van Driekant waar holebi's tot zesentwintig jaar terecht kunnen. Vroeger waren we bekend onder de naam Het Goede Spoor. We organiseren info-avonden onder andere over coming out en veilig vrijen. Ook belangrijk is de scholenwerking waar jonge holebi's uitleg gaan geven in scholen van het middelbaar onderwijs.»

Dirk: «Om onze zichtbaarheid te verhogen proberen we ook al een tijdje om in de jeugdraad te zitten. Deze raad overkoepelt allerlei jongerenorganisaties en studentenverenigingen maar heeft nog geen holebi-

stem.»

Geert: «5of bereikt vooral de universiteitstudenten, met andere jongeren kunnen we moeilijker contact leggen.»

Nick: «Universiteitstudenten zijn gemakkelijker te informeren door affiches in de Alma's of aula's. Wil je mensen uit andere scholen bereiken, dan moet je echt al scholieren ter plaatse kennen.»

Heteroseks

Veto: Voert de KU Leuven een holebi-vriendelijk beleid?

Geert: «Enkele jaren geleden was er een heuse rel wanneer we een poster van onze organisatie wilden ophangen in de Universiteitshal. Nu is er al veel verbeterd. We hebben zelfs de toelating om een affiche over onze 'Vrijsschool', een info-avond over veilig vrijen, op te hangen.»

Nick: «Ook voor sommige activiteiten mogen we gebruik maken van lokalen van de universiteit.»

Pedro: «Vroeger was het voor homoseksuele studenten en assistenten heel gewaagd om hun nek uit te steken.»

De vereniging was toen anoniem, maar tegelijk agressiever. In die tijd werden bijvoorbeeld ook met de hulp van hetero's alle cursussen uitgevlooid om te kijken of er geen seksistische of homofobe opmerkingen instonden.»

Geert: «Aan de KU Leuven is er een regel bij godsdienstwetenschappen dat homo's geen tesis mogen maken over homoseksualiteit en hetero's wel. Er wordt hun een soort van betrokkenheid gesuggereerd. Homo's mogen dus enkel over heteroseks schrijven.»

Veto: Is een coming out op een katholieke universiteit mogelijk?

Dirk: «Nu zijn er veel assistenten en profen die uitkomen voor hun gaardheid in een beperkt groepje van naaste collega's, bijna nooit voor de studenten. Ik denk niet dat dat ook echt nodig is. Bij mezelf merk ik ook een evolutie: wanneer ik het homo-zijn voor mezelf heb uitgemaakt, wou ik het eerst aan iedereen vertellen. Later zag ik in dat mensen die mijn vrienden zijn het moeten weten omdat het een deel is van mijn persoonlijkheid. Personen die ik maar een paar keer zie, hoeven het niet direct te weten want dat zou hetzelfde zijn als hetero-mannen die rondlopen met een bordje "Ik val enkel op blonde vrouwen". Het is niet dat er niet over gepraat mag worden, maar ik wil geen etiket opkleven.»

Voetbal

Veto: Een studie van de Gentse universiteit was vorige week voerpagina-nieuws. Hieruit bleek dat een vijfde van de homojongeren in het middelbaar onderwijs verbaal geweld ondervond van het onderwijzend personeel. Krijgen jullie ook zo'n meldingen binnen?

Geert: «Ik ken een jongen die zijn coming out deed en daardoor gepest werd door de medeleerlingen. In plaats van te helpen zei de leraar dat het de schuld was van de jongen. Hij had het zelf uitgelokt.»

Pedro: «De Federatie Werkgroepen Homoseksualiteit (FWH) houdt een diskriminatie-lijst bij. Daarop staan voorbeelden van leerlingen die geen spreekbeurt mochten houden over het thema. Ook schreef iemand in een opstel over de voorbije zomervakantie dat hij op homojongerenkamp was geweest. Het werkje kreeg daarvoor nul op tien.»

Nick: «Op nationaal vlak is de FWH bezig met een sel onderwijs. Samen met de Vlaamse ministers van onderwijs en gelijkheidsbeleid is er boekje gemaakt Ik weet wie ik ben. Daarin staan tips om het onder-

werp op een positieve manier bespreekbaar te maken bij jongeren, en niet enkel in de lessen godsdienst.»

Veto: Hebben jullie veel contact met de lesbiennes van Labyrint?

Pedro: «We werken samen voor verschillende activiteiten en we verspreiden een gemeenschappelijke fuifkalender. We hebben praatkafees en zijn samen gaan pingpongen. Vroeger hebben we ook al voetbalmatches lesbiennes-homo's gehouden maar daar hebben we geen goede ervaringen mee. De heren verloren altijd, maar vonden wel dat zij het elegantst speelden.»

Nick: «We hebben wel moeilijkheden om biseksuelen te bereiken. Hun kritiek op de homobeweging is dat ze niet voor vol worden aanzien. Veel biseksuelen zullen voor het gemak zichzelf als homo of hetero profileren.»

Veto: Verwachten jullie dat de nieuwe vrijzinnige regering meer zal doen voor holebi's dan de door CVP-PSC gedomineerde regeringen van de laatste decennia?

Pedro: «In het regeerakkoord zijn al enkele voorstellen opgenomen. Vooral het samenlevingscontract is een positieve evolutie. Het gaat natuurlijk niet zo heel ver want adoptie ligt nogal gevoelig. Binnen de FWH zijn er dan ook twee stromingen: de radikalen willen vechten voor volledige gelijkheid met heterokoppels en dus een adoptieregeling. Anderen willen de regeling zonder adoptie binnenhalen en dan later verder strijden. Het is ook een discussie tussen het principiële en het praktische, want wat is het meest smerige: je leeft twintig jaar samen en wanneer je partner sterft kan je met lede ogen aanzien dat de familie het hele huis komt leegroven. Ik denk dat voor de meeste homo's de kindwens minder belangrijk is dan de erfenisregeling. Trouwens, je kan perfect persoonlijk een kind adopteren als je relatie vrijzwijgt.»

Geert: «De kindervraag mag toch niet geminimaliseerd worden. Het is niet zo dat homo's geen kinderen willen. Er is zeker vraag naar en adoptie is de enige mogelijkheid.»

Out

Dirk: «De laatste jaren merk ik bij 5of een evolutie in de problemen waar de jongeren mee zitten. Vroeger hadden de jonge holebi's vooral problemen met zichzelf, nu is het het grootste probleem om een plaats te vinden in de maatschappij die volledig hetero-georiënteerd is.»

Geert: «De meeste holebi's worstelen ook lang met hun coming out. Er zijn nog te veel jongeren die het nooit aan hun ouders zullen vertellen.»

Nick: «Diskwils weet men op voorhand hoe de ouders zullen reageren. Omdat men nog financieel afhankelijk is, neemt men het zekere voor het onzekere.»

Pedro: «Dit jaar hebben we twee info-avonden gehad voor ouders in samenwerking met de stad. Volgend jaar zullen we dit initiatief om de drie maanden herhalen, beginnend in maart.»

Veto: Waarom sluiten homo's zich soms op in

het homowereldje?

Pedro: «Ik werk altijd wat boos als ik zo iets hoor. Ik werk acht uur per dag met hetero's, mijn familie is volledig hetero, de bakker is hetero, enzovoort. Ik sluit me dan toch niet op. Ik ben helemaal uit de kast tegenover familie, vrienden, collega's. Maar toch merk ik dat ik over bepaalde onderwerpen beter kan praten met gelijkgestemden. In mijn vriendenkring zijn er wel meer homo's. Het is een soort groepsgevoel. Sommige verenigingen houden zich minder bezig met het maatschappelijke luik en evolueren naar een soort van gezelligheidsclubs. Op de Gay Games, een soort van Olympische Spelen voor holebi's, komt ook de kritiek dat ze een afgeschermd evenement is. Maar dat is toch normaal. Ik zie geen verschil met gelovigen die ook samenkomen bij allerlei gelegenheden. Maar ik ga bijvoorbeeld niet uitsluitend naar homo-kafees.»

Dirk: «Met mensen in dezelfde situatie heb je meer raakpunten. Wanneer je een hele groep hetero-jongens op kafee zit en

er wordt de hele avond gebabbeld over borsten, borsten en borsten is dat tof voor één of twee keer. De derde keer wil je ook eens praten over de knappe jongen die je ziet zitten. Praten daarover gaat beter met soortgenoten of met meisjes. Dikwijls heeft een homojongen zijn favoriete vriendin waarmee hij van gedachten wisselt.»

Veto: Bestaat er zo iets als een homo-levenstijl?

Pedro: «Ik merk bij mezelf ook een andere levenstijl. Vrienden die getrouwd zijn, kinderen hebben, een huisje bouwen, kortom het klassieke model, kunnen vaak het gemakkelijkst babbelen over waar ze in het weekend hun nieuwe badkamerregels gekocht hebben. Zo'n dingen zijn misschien wel interessant, maar ik erger mij daar soms aan. Ik heb soms het gevoel van 'An Englishman in New York', ik leef in een andere wereld.»

Dirk: «Ik heb ook een ander wereldbeeld. Door coming out denk je veel na en worstel je je door allerlei problemen. Holebi's hebben een iets kritischer geest.»

Geert: «Sommige holebi's zijn wel eigenwijzer en extravaganter. Omdat ze al veel hebben moeten meemaken, willen ze zich soms wat afzetten. Het is dikwijls een soort van maatschappijkritiek.»

David Adriaen
Wouter Grégoire

Pumpkin Records

Tiensestraat 205
3000 Leuven
Tel 016/20 44 85 Fax
Open 13u00 - 18u30
Gesloten Zon. - en Donderdag

IMPORT-SPECIALZAAK
UNIEKE SFEER & LAGE PRIJZEN

Leuven

en, 5of is de werking voor en door jongeren ende als kulturele activiteiten. Iedere woensdag is er het praatkafé in Couperus en Cocteau, november, in zaal Lido. Het contactadres voor 016/20.06.06. E-mail: Driekant@ping.be en n http://www.ping.be/enol/.

ouwen op een spontane manier met elkaar in tweede zaterdag is er een lesbiennefuif in De ktadres: Vestinggang 3, 3000 Leuven. Telefoon: superus en Cocteau uitbaat. Ook zij organiseert (estraat 245).

atie Werkgroepen Homoseksualiteit (FWH). De blitieke en maatschappelijke actie, ondersteun- dermeer via het tijdschrift Zizo, de holebifoon 22 uur (woensdag vanaf 14 uur) op het text vindt je op de teletekspagina's van de VRT. a 739 bevat dagelijkse info en nieuws. Het Telefoon: 09/223.69.29. De uitgebreide website r info@fwh.be.

(da/wg)

TussenSTANd

Film: Als werkelijkheidszin bestaat, moet mogelijkszin ook bestaan

Het belang van wat zou kunnen zijn

De eerste langspeelfilm van Franciska Lambrechts kreeg de onmogelijke titel mee: *Als werkelijkheidszin bestaat, moet mogelijkszin ook bestaan*. De film wordt voorgesteld als een "tragedy of errors" maar die vlag is te klein om de lading te dekken. Meer dan een vast omlind verhaal brengt *Mogelijkszin* een filosofische bloemlezing uit Robert Musil's *Die Schwärmer* (De Fantasten), een samenspraak van op de dool geraakte mensen, treffend gestalte gegeven door de acteurs van TG Stan.

De feiten zijn er vooral om de ideeën te kamoufleren. Regine (Jolente de Keersmaecker) heeft haar echtgenoot Josef (Guy Dermul) verlaten en toevlucht gezocht bij haar minnaar Anselm (Jean-Luc Ducourt) in het huis van Thomas (Willy Thomas), de man van Regine's zus Maria (Sara De Roo). Thomas is geneigd zijn jeugdvriend Anselm te helpen maar deze tracht Maria te overtuigen met hem te vluchten. Uiteindelijk blijft Thomas achter met Regine.

Nuchter

Onder deze oppervlakte worden verschillende levensovertuigingen met elkaar in botsing gebracht. De scherpste tegenstelling is die tussen rede en gevoel. De plot van de emotionele driehoeksverhoudingen wordt geregeld doorsneden door beelden van enkele jongemannen die onomstotelijke wetenschappelijke observaties maken. Maria en Josef zijn de meest nuchtere personages, daar waar Regine en Anselm de verstoorders van de burgerlijke alledaagsheid zijn. Thomas is de veelzijdige twijfelaar, hij wordt tussen beide uitersten heen en weer gëslingerd. Er zijn nu eenmaal mensen die alleen maar weten wat zou kunnen zijn terwijl anderen zoals detectives weten wat is. Thomas poogt de werkelijkheidszin en de mogelijkszin te verzoenen door ten allen prijze een open kijkt te bewaren, creatief te zijn, alle richtingen open te houden. Daarom verzet hij zich ook niet wanneer zijn vrouw er met Anselm vandoor gaat.

In de oorspronkelijke tekst van Musil is flink geknipt moeten worden. Om tot een normale speelduur van anderhalf uur te komen werd *De Fantasten* met twee derde ingekort. In overleg met de acteurs werd vooral de anekdotiek geschrapt. De keuze voor het gezelschap Stan is veelzeggend: kleinschalig, tekstgericht en ingehouden geacteerd. Het is film maar het blijft grotendeels teater en op geen enkele manier heeft Lambrechts getracht dit te verdoezelen. De dialogen lijken meer op monologen die voor een aanwezig publiek gebracht worden.

Zeezout

De tekst van Musil is filosofisch mooi maar niet gemakkelijk. Het ene aforisme passeert, je wil het onthouden maar het gaat niet, er vliegt je alweer een ander om de oren. *Mogelijkszin* is een bad van diepzinnigheid waar je niet induikt maar waarin je wordt ondergedompeld. De tekst handelt over complexiteit en dat waerspie-

TussenSTANd

Toneelspelersgezelschap Stan bestaat tien jaar. Tien jaar waarin men herhaaldelijk heeft aangetoond waarom men voor die naam gekozen heeft. Stan gaat namelijk uit van de acteur en zijn relatie met tekst en publiek. De afwezigheid van een regisseur wordt zinvol geduid: de spelers moeten hun verantwoordelijkheid opnemen en de eigen grenzen verleggen. Die spelers, dat zijn vooral Jolente de Keersmaecker, Sara de Roo, Damiaan De Schrijver en Frank Verduyven maar deze kern wordt geregeld uitgebreid met gasten.

Tg Stan viert zijn verjaardag dan ook niet alleen. Samen met bevriende gezelschappen, acteurs, dansers en muzikanten werkte men een vier weken durend programma uit dat op de podia staat van het Kaaithheater, De Vooruit en de Monty. Deze week worden in het Stuc de kaarsjes uitgeblazen.

Agenda tussenSTANd

DINSDAG 30 NOVEMBER 1999

FILM 20u00 AV 00.17 Franciska Lambrechts: Als werkelijkheidszin bestaat moet mogelijkszin ook bestaan
THEATER 21u30 stuczaal Sara De Roo en Steven Van Watermeulen: Aanvankelijk onder de naam Stella
MUZIEK 22u30 stucba Filip Jordens: Hommage à Brel

WOENSDAG 1 DECEMBER 1999

THEATER 20u30 stuczaal Tg Stan, Dito'Dito & Maatschappij Discordia: De doos van Pandora (Arthur Schnitzler)
DEBAT 22u30 stuczaal Walter Zinzen over Centraal-Afrika

DONDERDAG 2 DECEMBER 1999

THEATER 20u30 stuczaal Tg Stan: La Carta
DANS 22u30 Vlamingenstraat Rosas/Anne Tersa De Keersmaecker: Fase
MUZIEK 23u30 stuczaal De Kakkewieten
MUZIEK 00u30 stuczaal Feest met dj's uit Stan&kakkewietrangen

VRIJDAG 3 DECEMBER 1999

THEATER 20u30 stuczaal Tg Stan, Dito'Dito & Maatschappij Discordia: De doos van Pandora (Arthur Schnitzler)
MUZIEK 22u30 stuczaal Think of One: Punkistan

Prijzen tussenSTANd

FILM: Stuckaart 100 vvk/125 kassa . zonder Stuckaart 150 vvk/175 kassa
THEATER & DANS: Stuckaart 200vvk/250 kassa . zonder Stuckaart 300vvk/350 kassa
MUZIEK & DEBAT: gratis toegang

Wie tijdens deze week meer dan één teater- of dansvoorstelling bijwoont, betaalt voor elk volgend ticket 150 BEF. Alle voorstellingen van een bepaalde avond kunnen met elkaar gekombineerd worden.

(pm/tvw)

gelt zich in de manier waarop hij gebracht wordt. De dialogen vertrekken vanuit details en deinen dan uit tot een stroom van beelden waaraan iedereen zijn eigen mogelijke betekenissen kan vastkoppelen. Het beeld van het water komt trouwens op alle mogelijke manieren de film binnengeslopen,

in de vorm van een pak zeezout, het opensnijden van een vis of het klotsen van golven op de klankband.

De aandacht voor dergelijke filmische details contrasteert met de strakheid van de geselecteerde tekst. In die zin hebben we ook echt met een film te maken. De teatraliteit van het podium wordt verlaten voor een kaal huis en de vertolkte ideeën worden op een bewegelijke manier gevisualiseerd. Ook met het geluid werd in de montagekamer creatief omgesprongen. Lambrechts had aanvankelijk de bedoeling de klankband apart op te nemen zodat de acteurs sneller zouden kunnen praten dan wanneer ze tegelijkertijd moesten acteren. Het bleek echter niet praktisch haalbaar. De meest opvallende ingreep is het regelmatig vertonen van een pancarte met tussentitels of geakcentueerde woorden.

Mogelijkszin stond in 1995 op het Filmfestival van Berlijn. Toch is het niet meteen een film waar de grote massa af komt. Lambrechts trekt zich weinig aan van konventies en wil vooral haar ding doen, haar visie op film uitwerken. Grotere trouw aan Musil's gedachtegoed is nauwelijks denkbaar. Musil beschouwde het teater in zijn tijd als een versterde instelling, geslachtloos op het altaar van artistieke konventies en de vereisten van vraag en aanbod. De creativiteit van de kunstenaar werd hierbij verwaarloosd en de noden van de geest niet bevredigd. *Mogelijkszin* kreeg een negatief advies van de Filmkommissie. Het Stuc, Tg Stan en het KunstenFESTIVAL-desarts namen het risico wel. De *Mogelijkszin* die zij hierdoor creëerden en het resultaat bewijzen slechts hun grote gelijk.

Peter Mangelschots

Kura zoekt teatertalent

De Kultuurraad der Leuvense Studenten (Kura) zoekt jong teatergeweld voor de volgende editie van het Teaterfestival van 27 tot en met 29 maart 2000. Met zijn eigenzinnige programmatie wil Kura zijn publiek onderdompelen in het bruisende teaterleven. Zoals het Kura past, wordt dit festival weer iets meer dan wat je van een gewoon festival kan verwachten. We zijn volop op zoek naar jonge ongevestigde waarden binnen het teaterlandschap die graag willen meewerken en hun ding willen komen doen. Alle geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Kura. (Stieven Vandervelden Tel: 016/23.67.73 Fax: 016/22.46.76)

(ld/ns)

In de reeks *Filmfun: A Night at the Opera*

Marx op zijn Amerikaans

De *Stucreeks Filmfun* wil niet alleen plezier in oude films verschaffen maar wil het publiek ook daadwerkelijk aan het lachen krijgen. Met de eerste klassieker die in de maand december op het programma staat, wordt volop aan dit criterium voldaan. Je moet immers al een onvervalste droogstoppel zijn om niet in lachen uit te barsten met de grappen en grullen van de Marx Brothers in *A Night at the Opera*.

Met een naam als Marx door het leven gaan was in het midden van de jaren vijftig

in de Verenigde Staten geen sinecure. Dat ondervond ook Groucho Marx, een van de drie legendarische Marx Brothers en naar alle waarschijnlijkheid ook de bekendste van de broers. Toen de Koude Oorlog zijn hoogtepunt bereikte, werd hij door de para-

noïde senator Joseph McCarthy op het matje geroepen wegens een vermeend lidmaatschap van de Amerikaanse Kommunistische Partij. Voor dit lidmaatschap zijn nooit bewijzen gevonden maar historici vermoeden dat zijn eksentrieke levenswandel reeds volstond om hem verdacht te maken. Dit was trouwens ook eventjes het geval met de twee andere broers, hoewel zij nooit rechtstreeks beschuldigd zijn geweest.

De broers waren afkomstig uit een gezin van Duitse inwijkelingen, vandaar hun Europees getinte en zwaarbeladen naam. Maar niet alleen de naam of hun levenswijze zorgden voor problemen bij de Amerikaanse autoriteiten. In de jaren vijftig

werd zowat van iedere Europese immigrant in Hollywood gedacht dat hij niet alleen zijn artistieke bagage had meegebracht maar ook de nodige dosis marxistische ideeën. Ook Charlie Chaplin werd bijvoorbeeld onderworpen aan het kruisverhoor

van de commissie-McCarthy.

Nochtans hebben de Marx Brothers hun leven lang een enorme populariteit gekend in Amerika. Oorspronkelijk waren de gebroeders Marx overigens met zijn vijven. Na verloop van tijd vielen Milton 'Gummo' en Herbert 'Zeppo' Marx echter weg, zodat de Marx Brothers vooral als trio bekend zijn geworden. De grootste successen werden dan geboekt door de drie overgebleven broers, Leonard 'Chico', Henry 'Groucho' en Arthur 'Harpo' Marx. Deze laatste heeft trouwens de opvallende prestatie achter zijn naam staan om geen enkel woord gezegd te hebben in alle films waarin hij geakteerd heeft.

Pantomime

De Marx Brothers hebben niet alleen aan films meegewerkt. Zij hebben eerst hun sporen op de planken van theaters en cabarets verdiend. Zij zijn altijd uitstekende muzikanten geweest en konden allen verschillende instrumenten bespelen. In het midden van de jaren twintig bereikten de Brothers hun eerste hoogtepunt toen ze gedurende meerdere jaren een hele reeks voorstellingen op Broadway gaven. In musicals en satirische shows toonden ze hun muzikale virtuositeit en bovendien waren ze ook meesters in de pantomime. Toen waren ze eigenlijk al in heel Amerika bekend.

In de jaren dertig werd hun populariteit nog groter toen ze zich ook op het witte doek begonnen te vertonen. Zo was bijvoorbeeld *The Cocomus* een enorm kassukses, hoewel deze film achteraf bekeken eigenlijk maar een zeer middelmatige produktie was. In de kwaliteit van de films kwam echter verbetering toen de broers gingen samenwerken met de regisseur Sam Wood, onder meer bekend van een uitstekende Hemingway-verfilming (*For Whom the Bell Tolls*, met Ingrid Bergman en Gary Cooper) en co-regisseur van *Gone with the Wind*. Wood zag in dat hij zich meer moest focussen op de unieke talenten van de broers en zorgde ervoor dat er ook in de films van de Brothers ruimte kwam voor de combinatie

van muziek en mimiek. Zijn inbreng leidde ertoe dat *A Night at the Opera* (1935) en *A Day at the Races* (1937) niet alleen financieel, maar ook inhoudelijk in het oog sprongen. Wood bracht Groucho, Chico en Harpo ook onder bij het grotere en serieuzere productiehuis Metro Goldwyn Mayer (MGM).

Tegendraads

In *A Night at the Opera* kunnen de Brothers zich volledig uitleven. Hierdoor valt de film zowel onder musical als onder comedy te klasseren. Ondanks de leuke muzikale momenten valt toch vooral het laatste aspect op: de humor. Enkel de setting zorgt al voor een hilarische sfeer, vermits de drie nonchalante en immer tegendraadse broers door Wood in het stijve en deftige kader van de operawereld worden geplaatst. Door tipische comedytrucs, zoals het in- en uitlopen van deuren en kamers of het oproppen van mensen in een te kleine ruimte, verandert de ordelijke organisatie van de New York Opera Company in complete anarchie. Vooral de slotscène, waarin de broers een sjieke opvoering van Verdi's *Il Trovatore* op zijn kop zetten, is werkelijk legendarisch: decorstukken vliegen in het rond, acteurs en politieagenten hangen in de touwen te bengelen onder het oog van het publiek, de muzikanten smijten met hun partituren of vechten met hun vioolstokken.

Maar de humor in de film is niet vrijblijvend. Zo worden bijvoorbeeld de commerciële belangen in het kunstwereldje op de korrel genomen. Door zijn kritiek op de kunstensektor te vermengen met humor slaagt Hollywoodregisseur Wood er bovendien in om niet te pedant of betweterig over te komen. De beste scène op dit vlak is ongetwijfeld het moment waarop Groucho en Chico samen een kontrakt bespreken en hun vellen papier geleidelijk herleiden tot een paar waardeloze snippers. Het bedrog wordt uiteraard met een sinische opmerking van Groucho weggeglachen.

Diederik Vandendriessche

Zondag 5 december om 20 u en maandag 6 december om 22.30 u in de Stuczaal.

TussenSTANd

TussenSTANd: la carta

Waar de rug van naam verandert

Tien jaar STAN is de gelegenheid om iets speciaals op het getouw te zetten. Een hele week lang maakt het gezelschap in het Stuc een bilan op. Daar bovenop gingen er vorige week in het Kaaitheater ook twee toneelstukken in première. Eén daarvan, *La Carta* is een monoloog naar een roman van Javier Tomeo.

In het ruime, tabakkleurige interieur, dat behalve enkele smaakvolle meubelen vrij gelaten is, maken twee personages hun opwachting. Het is de eksentrieke markies in het gezelschap van zijn huisknecht Bautista. Deze laatste wordt belast met het bestellen van een brief waarmee de markies een einde wil stellen aan twintig jaar stilzwijgen. Alleen daarom al betreft het niet zo maar een brief. Het is een met zorg overstaanbaar gemaakt kluwen van woorden en betekenissen dat ternauwernood kan worden ontleed. Het enigmatische dokument moet persoonlijk aan graaf Demetrio worden afgegeven terwijl Bautista erop toeziet dat die de brief in zijn aanwezigheid leest.

Voor de huisknecht op pad gaat om de brief te overhandigen, overlaadt zijn meester hem met richtlijnen, advies en goede raad. Een "omdat men daarin niet kan overdriven", aldus de markies, verlopen er nog enkele uren voor het zover is. Punt voor punt wordt de tocht uiteengezet. En pas

wanneer op alle mogelijke situaties en omstandigheden een passende reactie is bedacht, kan Bautista beschikken. Gewapend met een waardige onderdanigheid en twee groene kikkers in zijn zak.

Gesneden

Behalve een prachtige tekst moet de voorstelling het vooral hebben van een aantal tegenstellingen tussen de personages. Van de deemoedige bode Bautista vernemen we letterlijk geen woord. Meer dan een bevend aanspreekpunt in de hoek van de kamer is hij niet. De goed van de tongriem gesneden markies daarentegen glijdt als een aal over de scène. Van het standenverschil tussen knecht en meester wordt dankbaar gebruik gemaakt. Toch kunnen deze contrasten niet volstaan om de aandacht voortdurend vast te houden. Soms gaat wat tekst verloren door een gebrek aan concentratie en nu en dan wordt er wat te veel herhaald. De bewegingen van de markies kunnen nog wat beter worden uitgewerkt of schoone een aantal scènes ook al helemaal goed zitten, zoals bijvoorbeeld het degenduel. Voor humor zorgen de tekst en de ironiserende aanpak die STAN eigen is. Het levert met *La Carta* een mooie voorstelling op die mogelijk nog wat kan groeien.

Goran Proot

Goethe's Stella aanvankelijk anders

De vrouw als echtgenote en minnares

Stella is altijd een fel gekonstieerd stuk geweest. Toen Goethe het publiceerde, stuitte het op een opvoeringsverbod vanwege de twijfelachtige moraal. In de Goethemonografie van Staiger uit 1952 wordt het zelfs tot de grond afgebroken; het zou "onschaf en gedekenarm" zijn. In *Aanvankelijk onder de naam Stella behouden Sara De Roo en Steven Van Watermeulen de onscheperte maar halen wel de ideeën uit de tekst naar boven*.

Het verhaal situeert zich in een woonkamer. Wanneer de acteurs op het toneel verschijnen, beginnen ze het hele decor af te breken. Alles, tot het tapijt toe, wordt aan de kant geschoven. Het doek in het midden geeft duidelijk de kompartimentering tussen het deel van de man en de vrouw aan, de acteurs wijken slechts sporadisch van hun eigen territorium.

Na verloop van tijd begint de conversatie tussen de beide personen. Het verhaal dat ze vertellen, handelt over Stella en Fernando. Fernando bedriegt zijn vrouw Cecile met Stella, maar Cecile vindt het niet erg. Net als in het oorspronkelijke stuk draait alles om scheiden, keuzes maken, samenleven, samen blijven of weer uiteen gaan. Fernando staat voor een verscheurende keuze. Maar moet die keuze gemaakt worden, kan

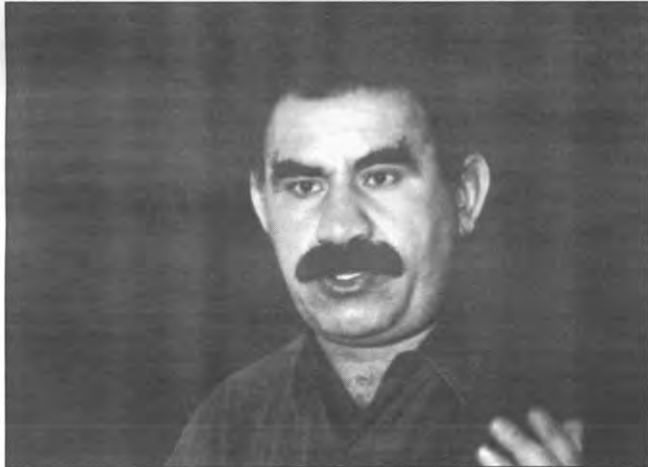
een vrouw niet tegelijkertijd minnares en echtgenote zijn?

Zoals het stuk gebracht wordt, is het niet helemaal duidelijk wat de relatie tussen de twee mensen op de scène is. Soms lijkt het alsof zij Stella en Fernando zijn, andere momenten lijken ze twee buitenstaanders die het relaas over Stella en Fernando vertellen. De boedelscheiding aan het begin van de voorstelling kan doen vermoeden dat ze Fernando en zijn echtgenote spelen. Beide personages verdedigen beurtelings Stella en Fernando; het is niet zo dat een van hen konsekwent partij trekt voor Stella of voor Fernando. Hun opvattingen keren zoals ze van kleren wisselen, of van personage.

Sara De Roo en Steven Van Watermeulen hebben meermaals aan het stuk gesleuteld. Van de beschrijving in de programmabrochure (een stukje uit *De Morgen* gedateerd juli dit jaar) blijft niets overeind. Het geeft aan hoe de acteurs van Stan nadenken over datgene waarmee ze bezig zijn. De aandacht voor de tekst brengt steeds nieuwe betekenislagen naar boven die zich vertolken in een andere konkretisering op de scène. Het is ongetwijfeld nodig om in een tekstgericht teater de primitieve speelvreugde te bewaren. Het plezier dat beide spelers hier tontoen spreiden is in elk geval hartverwarmend.

Katelijne Beerten
Peter Mangelschots

Koerden werden plotseling 'Bergturken'

Welke saus?

Het doodvonnis van Abdullah Öcalan, de leider van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK), zou er nooit geweest zijn als Turkije de democratie en de mensenrechten zou respecteren. En als Europa, waar Turkije zo graag zou aansluiten, meer vastberadenheid had getoond bij het verdedigen van zijn principes. Dat zijn de konklusies van het boek *De zaak-Öcalan dat een kritische en historische analyse maakt van de onderdrukking van de Koerden in Turkije*.

Op maandag 15 februari 1999 werd Abdullah Öcalan in de Keniaanse hoofdstad Nairobi ontvoerd en naar Turkije overgevoerd. Daarmee kwam een einde aan een lange vlucht, die begon toen Syrië hem in het najaar van 1998 onder bedreiging met oorlog door Turkije de deur wees.

Op 31 mei begon op het gevangenis-eiland İmralı in de Zee van Marmara een proces wegens hoogverraad en separatisme tegen de man die bijna vijftien jaar lang de oorlog van de PKK leidde tegen het Turkse leger. Dat Öcalan de op 29 juni 1999 uitgesproken doodstraf zou krijgen, was zeker. Enkel de vraag of dit vonnis zou worden uitgevoerd, bleef open. Vorige week donderdag werd dit vonnis echter bevestigd in hoger beroep.

Offensief

Na de zoveelste staatsgreep van de Turkse generaals moet de PKK in 1980 uit Turkije vluchten. De harde repressie van generaal Kenan Evren werd een voedingsbodem voor de PKK. In augustus '84 lanceert de Koerdische guerrilla zijn offensief in Turkije. Gedurende vijftien jaar verliezen 30.000 mensen het leven, worden meer dan 3000 dorpen vernietigd, honderdduizenden Koerden verjaagd en verdwijnen duizenden in de gevangenis. Zowel Turken als Koerden vermoorden vele onschuldigen.

Wat aan deze burgeroorlog voorafging, kan u lezen in het boek *De zaak-Öcalan*, uitgegeven bij Epo. Paul Vanden Bavière (journalist en Midden-Ostenspecialist) maakt samen met enkele co-auteurs een historische analyse van de Koerdische kwestie: van de neergang van het oit mul-

kulturele en multinationale Ottomaanse Rijk tot het ontstaan van een ultra-chauvinistische Turkse republiek.

Na de Eerste Wereldoorlog rees uit de puinen van het oude Ottomaanse Rijk de gestalte op van generaal Mustafa Kemal. Kemal was de stichter van de 'moderne' republiek Turkije. Zijn ideaal was de 'natiestaat' en om dit te verwezenlijken lijmden Kemal de Koerden als bondgenoten om Armeniërs en Grieken uit te roeien of het land uit te jagen. Maar na '24 verbrak de grote generaal zijn belofte en verbod alles was Koerdisch was — hij doopte hen om tot 'bergturken'. Om zijn assimilatieorie een dwuitje in de rug te geven, liet hij het parlement een deportatiewet stemmen om de Koerden te verspreiden over het land. De Turkse grondwet ontkent het bestaan van de Koerden en verbiedt elke vorm van culturele expressie die niet-Turks is. Toen Atatürk in 1938 stierf, wierpen de militairen zich op tot behouders van zijn erfenis. Nog altijd beheersen en controleren ze de Turkse politiek.

Folteren, een koerante praktijk in Turkse gevangenis, is een van de manieren om de Koerdische minderheid mond-dood te maken. De sijfers over de schendingen van de mensenrechten zijn niet hoopgevend. Turkije is ook het land met het grootste aantal schrijvers en journalisten in hechtenis. Wie het ooit waagde zijn mening te uiten over de Koerdische kwestie heeft de muren van een gevangenis leren kennen.

Paul Vanden Bavière vermeldt ook het verhaal van Med-TV, de Koerdische satellietzender. De doelstelling van Med-TV is de Koerdische taal en cultuur te bevorderen.

De Turkse regering heeft op verschillende manieren geprobeerd de zender het zwijgen op te leggen. In 1996 vielen tweehonderd Belgische rijkswachters van de anti-terreureenheid de produktiestudio's van Med-TV in Denderleeuw binnen. Terzelfdertijd werden raids uitgevoerd op de hoofdzetel in London. Het doel van deze acties — die niets opleverden — was bewijsmateriaal te vinden voor het witwassen van zwart geld en van wapen- en drughandel.

Zuidflank

Als Turkije in de westerse media ter sprake komt, heeft men het dikwijls over de repressieve politiek ten aanzien van de Koerden en de massale schendingen van de mensenrechten. Deze problemen hebben ertoe geleid dat Turkije vooralsnog niet werd opgenomen in de lijst van de landen die kandidaat zijn voor toetreding tot de Europese Unie. De auteurs van *De zaak-Öcalan* vragen zich af of het westen werkelijk zo begaan is met het lot van de Koerden. In het boek wordt aangevoerd dat diverse landen van de EU Turkije door dik en dun steunen en in Navo-verband mee de verantwoordelijkheid dragen voor de militaire opbouw van het land.

Tijdens de Koude Oorlog was Turkije van vitaal belang voor de Navo-defensiegordel aan de zuidflank van de Sovjet-Unie. Nadien zag het westen in dat Turkije een essentieel steunpunt vormde voor de belangen in twee immense olieregio's: de olievelden in het Midden-Oosten en de Kaukasus.

Redakteur Vanden Bavière noemt in het gesprek met Veto de Belgische politiek hypokriet: "Twintig jaar geleden annexeerde Marokko de Westelijke Sahara en Indonesië Oost-Timor. Er hebben daar genocides plaatsgevonden en er zijn kampen opgericht, maar daar heeft geen enkel land van wakker gelegen. Het heeft België nooit verhinderd om wapens te leveren. Het summum van hypokrisie werd vorige week donderdag en vrijdag bereikt op een topconferentie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) in Istanbul. De OVSE is een organisatie die

zeer sterk de nadruk legt op democratie, mensenrechten en minderheidsrechten. Ze vergaderen op een plaats waar al vijftien jaar oorlog en deportaties zijn, maar er wordt met geen enkel woord gerept over de problemen in Turkije en dat terwijl men zich aanmatigt dat men overal kan tussenkomen in een land met een intern konflikt. Men gaat uitvoerig in op de honderdduizenden Kosovaren, maar de Koerden worden niet vermeld."

Doodvonnis

Hoe groot is de slag die de Turkse staat thans aan de Koerdische zaak kan toebrengen met het proces van Öcalan? Zal zij erin slagen de Koerden te duwen in een definitief aanvaard van hun lot, nu de guerrillero's zich terugtrekken naar de Koerdische gebieden buiten de Turkse staatsgrenzen? En wat zal er met Öcalan gebeuren? Vanden Bavière: "De terechtstelling van Öcalan zou de toetreding tot de Unie bemoeilijken. Bovendien moet het doodvonnis door het parlement bekrachtigd worden. Dan is er nog de president die een vetorecht heeft en de straf kan laten omzetten in levenslang. De advocaten gaan klacht indienen bij het Europese Hof voor de Mensenrechten op basis van de schending van artikel zes van het EVRM, dat iedereen een eerlijk proces waarborgt. Het is natuurlijk wel mogelijk dat de politieke kontekst in Turkije verandert en men zich niets aantrekt van de procedure voor het Hof en Öcalan terechtstelt."

Ondertussen stuikt de PKK niet in elkaar zonder Öcalan. Vanden Bavière: "De leiding wordt nu waargenomen door een zeven leden tellende raad, met ook de broer van Öcalan. De Koerdische guerrilla is echter geëvolueerd tot een kommunistische strijdbeweging tot een patriottische. De sociale strijd, het opkomen voor economische gelijkheid en sociale emancipatie, heeft de PKK laten vallen. In de jaren negentig draaien hun eisen vooral rond culturele rechten voor de Koerden."

Sommige PKK-voormannen waarschuwen ervoor de gematigde woorden van Öcalan vanuit de gevangenis niet al te ernstig te nemen. De kans bestaat immers dat Öcalan compleet gemanipuleerd wordt. Zij willen doorgaan met hun strijd tegen de onderdrukking. En zo draait de cirkel van geweld rustig rond.

Barth De Schrijver

Madonna? Pulp Fiction? Kunst op Kot!

Kunst op Kot is een initiatief van Kunst In Huis en biedt je de mogelijkheid een origineel kunstwerk te huren.

Kunstuitleen: tijd om je posters in te ruilen. Kunst op Kot is meer dan een zondagsschilder boven het bed. Het gaat om eigentijdse kunst, kunst van nu dus. Fotografie, grafiek en schilderkunst, maar ook sculpturen en kleine installaties.

Wat kost dit dan wel? Peanuts. Mits het voorleggen van je studentenkaart en een waarborg van duizend frank, hangt je favoriete kunstwerk op je kot voor tweehonderd frank per maand, all risk verzekerd. Omruilen kan zo vaak je maar wil, proberen is de boodschap. Je hoeft er dus per maand maar één rondje op café voor te laten, en het resultaat is zeker even inspirerend.

Kunst op Kot Eindelijk iets anders

Voor meer info bel Adel: 016/22 45 60
Kunst In Huis Leuven, Mechelsevest 108
Woe & Vrij 13u-20u, Za 9u-14u

Bericht aan de reizigers

Naar Leuven surfen met trein en bus, het kan weer!

De KU Leuven-Reiswijzer is opnieuw aangepast aan de nieuwe treinen, behalve voor de gemeenten uit de provincie Antwerpen. Bij De Lijn Antwerpen is er nog geen definitieve busdienstregeling beschikbaar. De Antwerpse gemeenten met een station zijn wel aangepast.

Voor alle andere Vlaamse provincies biedt de Reiswijzer van het Sic (Sensibiliserings- en informatiecentrum Milieu en Mobiliteit) je de beste verbinding met trein en bus tussen Leuven en je thuisgemeente. Je hoeft alleen maar te scrollen in de gemeentelijst en een tijdstip te kiezen (op vrijdag, zaterdag, zondag of maandag) en de Reiswijzer zegt je aan welke bushalte of aan welk station je moet gaan staan om in Leuven te geraken en vice versa.

Veel openbaarvervoerplezier!

(kn/pm)

Internet-Reiswijzer voor de Leuvense kotsstudent: <http://www.kuleuven.ac.be/dsv>

?

zoekertjes

√ Schatteneiland vzw zoekt voor haar kinderopvang van 0- tot 3-jarigen vrijwilligers om onder andere activiteiten voor onze kinderen te verzorgen. Vrijwilligersvergadering dinsdag 30 november om 20 uur in de Parkstraat 201 te Leuven.

√ Alle lieve mensjes zijn van harte uitgenodigd op de Kopstucfuif van vrijdag 3 december op de derde verdieping boven 't Stuc. Breng lieve parapluutjes en rode zonnenbrillen mee. See ya, de Kopstucmormels.

√ Is Chloé al naar The Blair Witch Project geweest?

√ Bloedspoor in de sneeuw al gelezen?
√ Gezocht: haardonors voor Ekonomika.

√ Gevonden: de sjampo van de Klio-animatie-verantwoordelijke. Kom hem eindelijk eens halen, jong! (opgepast: bijtend produkt)

√ Kris Roselle tikt met plezier al uw papers, eindwerken, enz. Hof ter Bekelaan 12, 3020 Winksele-Herent. Tel: 016/20.70.77

√ Nonkel P. hard rock ken ik niet, hard rock wel, G.

√ Shit, die tikduivelijts toch.

√ Chemika zend zijn zonen uit.

√ Björn is de knuffelbeer van Loko (SVD, JDR, SN).

√ Nonkel P., Joey Tempest is geen hard rock maar zijn roep Europe werd in der tijd wel degelijk beschouwd als populaire hard rock. G.

√ TE: vanaf nu kan je slapen op je beide oren.

√ Ook homo, lesbisch of bi? Al aan je ouders verteld? Weten je vrienden het? Zou je het wel een willen vertellen maar komt het er niet van? Herken je deze situatie? Driekant organiseert op woensdag 1 december een avond over coming out. Je bent welkom in het Oratoriënhoof, Mechelsestraat 111, tweede verdieping, 20.00 uur.

√ De drie musketiers van Chemika, R, J en M komen op voor het lot van lege chipszakjes. Steunen kan op 460-0488421-66.

√ Nonkel P., wees een gentleman en zeg me je echte naam. G. Anders moet ik gespecialiseerde hulp inroepen.

√ Al ooit aan onze redaktiesekretaris gedacht?

√ Wanted: het duistere personage dat zich op het Plan Sjarel Letteren ten onrechte uitgaaf voor Praeses Klionis.

√ Help, de computers zijn gestolen in Letteren.
√ Eerst het kafetaria weg, nu de computers

weg. Wat is het volgende? De proffen? Geen slecht idee.

√ Noch vlees, noch vis maar puur veganisme.

√ En de echte nonkel Pas wordt volgende week bekend gemaakt.

√ Debutant, tijdschrift voor schrijfsels, daagt schrijvers in spe uit. Creatieve uitspattingen opsturen naar: Bruis, Sparendreef 9, 3001 Heverlee.

JO MEUWISSEN

Alle verhuur
Video-, klank- en lichtmateriaal
Videoschermen tot 4 m
DISCOBAR
met of zonder D.J.
KARAOKE (5000 BEF)

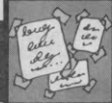
016/201.301

(advertentie)

agenda

&

ad valvas

door Loes Geuens

MAANDAG

18.00 u **LEZING** Michel Sabbah, patriarch van Jeruzalem, over 'Jerusalem: City of Peace?', in Promotiezaal (Universiteitshallen), toeg. gratis, org. Centrum voor Vredesetiek KU Leuven.

DINSDAG

20.00 u **FILM** Als werkelijkheidszin bestaat, moet mogelijkheidszin ook bestaan: film van Francisca Lambrechts, in AV 00.17, toeg. 100/125/150/175, org. Stuc.

20.00 u **LEZING** Uiteenzetting van Riccardo Petrella over De herwaardering van de staat in de reeks De Wereldverbetersaars, in Oratoriënhoof, Mechelsestraat 111, toeg. gratis, org. Masereclonfons vzw.

20.00 u **TEATER** Het Aards Paradijs: thriller van Tennessee Williams, in Schouwburg, toeg. 150/250/350/450, org. CC Leuven.

20.00 u **TEATER** Het Aards Paradijs van Het Gevolg (Regie Ignace Cornelissen), in Stads-Schouwburg, toeg. 150/250/350/450, org. KC Leuven.

21.30 u **TEATER** Aanvankelijk onder de naam Stella: gespeeld door Tg Stan ter ere van hun tienjarig bestaan, in Stuczaal, toeg. 150/200/250/300/350, org. Stuc.

22.30 u **KONSERT** Homage à Brel door Filip Jordens, in Stucbar, toeg. gratis, org. Stuc.

WOENSDAG

13.00 u **KONSERT** Pianoduo Kolacny met De Magie van Satic in UUR KULTUUR, in Studio 1, toeg. gratis, org. KU Leuven.

14.00 u **FILM** Het Banket der Smokkelaars: sociaal drama uit 1952, in Vander Kelenstraat 30, toeg. 50/25/gratis, org. Vlaams filmmuseum en -archief.

20.00 u **FILM** Het Banket der Smokkelaars: sociaal drama uit 1952, in Vander Kelenstraat

30, toeg. gratis, org. Vlaams filmmuseum en -archief.

20.00 u **KONSERT** Thé Lau zingt Thé Lau: Thé Lau brengt nummers van de Scene met pianist Dante Oei, in Schouwburg, toeg. 150/200/250/300/350, org. CC Leuven.

20.00 u **LEZING** Avond over het hoe, wat en waarom van "coming out", in Oratoriënhoof, Mechelsestraat 111, toeg. gratis, org. Driekant.

20.00 u **TEATER** Onbetrouwbaar vertrouwelijk: première door Ensemble Leporello, in Wagehuys, toeg. 450, org. CC Leuven.

20.00 u **VORMING** Geen stil-leven, waterval van kansen: info- en dia-avond over bouw- en vormingsprojecten in Gheja (Roemenie), in PSL, Tiensestraat 115, toeg. gratis, org. RoeMeenJe vzw.

20.30 u **TEATER** De Begisch Neederlandsche Repertoirevereniging de Vere speelt De Doos van Pandora, in Stuczaal, toeg. 150/200/250/300/350, org. Stuc.

22.30 u **LEZING** Walter Zinnen schetst de ontwikkelingen in Centraal Afrika, in Stuczaal, toeg. gratis, org. Stuc.

DONDERDAG

20.00 u **FILM** Panther, in AP 1, toeg. gratis, org. Actief Linkse Studenten.

20.00 u **TEATER** The Sid: Ensemble Leporello brengt een op rijm gesproken toneelstuk, in Wagehuys, toeg. 450, org. CC Leuven.

20.30 u **TEATER** Tg Stan speelt La Carta, in Stuczaal, toeg. 150/200/250/300/350, org. Stuc.

20.30 u **TEATER** De Belgisch Nederlandsche Repertoirevereniging De Vere speelt De Doos van Pandora, in Stuczaal, toeg. 150/200/250/300/350, org. Stuc.

22.30 u **DANS** FASE, four movements to the music of Steve Reich: Anne Teresa De Keersmaecker herneemt samen met Michèle Anne

de Mey haar choreografie uit 1982, in Vlaamingenstraat 83, toeg. 150/200/250/300/350, org. Stuc.

23.30 u **KONSERT** De Kakkewieten in konsert, gevolgd door een feest, in Stuczaal, org. Stuc.

VRIJDAG

u **FUIF** Frank's Birthday Party, met o.a. Djeff, Damented, Plastics Soundsystem, in Silo, toeg. gratis, org. Food club.

20.00 u **TEATER** Het witte broodslijk: amateur-toneel K.T. De Nieuwe Margriet, in Schouwburg, org. CC Leuven.

20.00 u **TEATER** Isme: Ensemble Leporello brengt een stuk van Nathalie Sarraute, in Wagehuys, toeg. 450, org. CC Leuven.

22.30 u **KONSERT** Muziekmakerij Think Of One/Punkistan: Think Of One in kleine bezetting, of was het belegering?, in Stucbar, toeg. gratis, org. Stuc.

ZATERDAG

20.00 u **TEATER** Het witte broodslijk: amateur-toneel K.T. De Nieuwe Margriet, in Schouwburg, org. CC Leuven.

ZONDAG

11.00 u **KONSERT** 150 jaar Chopin: cellist Luc Tooten en pianist Benjamin Rawitz brengen kamermuziek van Chopin, in Schouwburg.

toeg. 200/gratis, org. CC Leuven.

15.00 u **TEATER** Een Tartuffe: korte vurige voorstelling van Ensemble Leporello, in Wagehuys, toeg. 350/450, org. CC Leuven.

20.00 u **FILM** A Night at the Opera: komedie uit 1939 van Sam Wood, in Van Evenstraat 2D, toeg. 100/125/150/175, org. Stuc.

22.00 u **KONSERT** Jazz op Zondag, in Stucbar, toeg. gratis, org. Stuc.

MAANDAG

13.30 u **VORMING** Fair Trade Expo: reizende tentoonstelling over eerlijke handel, in Steunpunt St.-Maartensdal, Rijdende Artillerieaan 6, toeg. gratis, org. Dienst Welzijn Leuven.

20.00 u **FILM** El Evangelio de las Maravillas: Mexicaanse film over een wereldvreemde sekte, in Stuczaal, toeg. 100/125/150/175, org. Stuc.

20.30 u **DANS** Dialogue with Charlotte: Raimund Hoghe deelt de scène met sterballerina Charlotte Engelkes, in Vlamingenstraat 83, toeg. 200/250/300/350, org. Stuc.

20.30 u **FUIF** Noche el Mundo: Salsa-workshop met aansluitend wereldmuziekfuif, in Rumbaan, toeg. 80/120, org. Student Aid.

22.30 u **FILM** A Night at the Opera: komedie uit 1939 van Sam Wood, in Van Evenstraat 2D, toeg. 100/125/150/175, org. Stuc.

Promotie-actie voor
studenten en personeelsleden
KU Leuven

Zet vandaag je eerste stappen
in de wereld van morgen met
spraaktechnologie van Lernout & Hauspie !

L&H Voice Xpress™ laat je spreken tegen je computer!

- Razendsnelle spraakherkenning: dicteer tot 140 woorden per minuut.
- Bewerk Microsoft® Office-documenten met de stem: met Natural Language Technology™ formuleer je opdrachten in je eigen woorden.
- Ideaal voor brieven, verhandelingen en thesis!
- Lees er alles over op <http://www.lh.com/nl/voicexpress/>

Verkrijgbaar bij **ACCO**
van 1 oktober t.e.m. 31 december 1999 :

Advanced versie
~~490~~
2500 BF

Professional versie
~~690~~
3500 BF

Crimen

• 30/11 om 20.00 u: Fakplak en fakbar-avond, in Tir na Nog. • 30/11 om 20.30 u: Fakbaravond, in Tir na nog. • 02/12 om 20.00 u: Film: 'Face off', in Zegher Van Hee.

Germania

• 30/11 Germania goes ancient, in Fakbar Letteren. • 01/12 Tapavond, in Fakbar Letteren. • 03/12 Tapnamiddag, in Fakbar.

Historia

• 30/11 om 20.00 u: Film Babe, met agrarische avond in de Fak, in MSI 03.18. • 01/12 Tapnamiddag, in Fakbar Letteren. • 02/12 Night of the Proms.

Klio

• 30/11 om 18.00 u: Spoed open vergadering, in Perma Klio. • 01/12 Peter en meter message party, in Fakbar Letteren, tweede verdieping. • 06/12 Sinterklaas in de Fak, in Fakbar Letteren.

LBK

• 02/12 om 22.00 u: Fuif, in Waaiberg, toeg. 60/80.

Medica

• 30/11 om 22.00 u: Aidsweek: karaoke, in Doc's Bar. • 01/12 om 19.45 u: Aidsweek: Aids-symposium, in PDS. • 02/12 Aidsweek: fuif, in Doc's Bar.

Politika

• 03/12 om 21.00 u: Galabal, in Salons Georges.

VRG

• 02/12 Night of the Proms.

VTK

• 30/11 om 21.00 u: Optreden k@H, in Blauwe Kater, toeg. 150/200.

Dirk Frimout over high technology in onderwijs en maatschappij

“Het is zinloos informatie in Amerika te gaan zoeken als die hier ook aanwezig is”

Aeb jij je computer ook wel eens uitgescholden? Hou er dan rekening mee dat diezelfde computer je binnen afzienbare tijd wel eens van antwoord zou kunnen dienen. Spraaktechnologie is aan de orde van de dag. Het zenuwcentrum van deze vrij nieuwe discipline ligt in Flanders Language Valley. Vorige dinsdag was Pol Hauspie in Leuven om zijn bedrijf en dat van zijn spitsbroeder Jo Lernout te promoten. Dirk Frimout vergezelde hem als verantwoordelijke voor de opleidingssector en natuurlijk als publiekstrekker.

Lernout en Hauspie hebben het ver geschopt. Jaren geleden zaten ze volgens Hauspie geregeld om zes uur 's ochtends bij de plaatselijke boerinnen aan tafel om hen te overtuigen wat van hun spaarcenten in een bedrijf te steken dat computers laat praten. Nu doen ze universitaire aula's vollopen. De organisatoren (Economika samen met VTK en Germania) hadden ook Dirk Frimout en ex-premier Dehaene uitgenodigd al stuurde deze laatste uiteindelijk zijn kaai. Het publiek kreeg een demonstratie van het nieuwe programma Voice Express maar moest toch vooral een kant-en-klare publiciteitsgolf over zich heen laten gaan waarin de mensen van Lernout en Hauspie enkele hot items mochten high-lighten om hun reliability te bewijzen. Het ging zelfs zo ver dat men aangaat welke vakken (plus profren) je in Leuven moet volgen om in "Ipre, bachten de Kupe" aan de slag te kunnen. Voor de toespraak van burggraaf Frimout schoot er niet veel tijd meer over. Veto gaf hem iets uitgebreider de kans om te vertellen over de computer en het onderwijs, een onderwerp waarover hij onlangs, samen met Marleen Wijnants, een boek geschreven heeft.

Veto: In het boek heeft u het over het dubbel gezicht van de computer in het onderwijs. Er is een grote kloof tussen de akkomodatie en de applicatie.

Dirk Frimout: «De overheid denkt soms dat de kous af is als er een vast aantal computers per leerling ter beschikking gesteld wordt. Dat wil echter niet zeggen dat die computers goed gebruikt worden; op sommige scholen worden ze zelfs helemaal niet gebruikt. Het hele onderwijs moet hiervoor aangepast worden. We leven op een berg van informatie. De vraag is hoe we die aan de man brengen. In een vernieuwd proces van informatieverwerking kan de computer een grote rol spelen. Computers dienen niet enkel in de lessen informatika gebruikt te worden.»

Veto: Een deel van het probleem ligt ongetwijfeld bij het onderwijzend personeel dat niet met de nieuwe technologie kan omgaan.

Frimout: «Zeker, het is zo dat een nieuwe opleiding zich opdringt voor onderwijzend personeel. Zij moeten ertoe worden gebracht dat zij hun leerstof onderbrengen in een netwerk want daar is het dat de meerwaarde van informatika bereikt wordt. Er is een groot tekort aan competente personen hiervoor. Maar zelfs indien deze personen er zouden zijn, staan we nog niet veel verder. Dan moet ook de juiste software aanwezig zijn.»

Veto: Bedoelt u dat het onderwijs nood heeft aan specifieke software? Kan die dan de onderwijzer vervangen?

Frimout: «De onderwijzer moet een coach worden. De software van haar kant moet op een totaal andere leest geschoeid worden. Er bestaan bijvoorbeeld talrijke programma's om thuis een taal te leren , maar geen enkel is geschikt voor het onderwijs.

Het probleem is dat grote softwareproducenten niet geïnteresseerd zijn omdat er geen markt is voor deze produkten. Vlaanderen is te klein.»

Veto: Kan men niet gewoon een buitenlands programma vertalen en hier gebruiken?

Frimout: «Daar schuilen toch gevaren in. De Nederlanders staan bijvoorbeeld te springen om hun pakketten op onze markt los te laten. Onderwijs staat in te nauw verband met onze eigen cultuur. Alleen daarom al moeten we voor onze eigen programma's zorgen.»

Veto: De invloed van de bedrijfwereld is dus groot op het computeronderwijs?

Frimout: «Dat is juist. Omdat de computewereld zich niet aanpast aan het onderwijs moet het onderwijs zich wel richten naar wat er op de markt is. Men gaat dan grote bedrijven vragen te sponsoren en dat

te zoeken. Het heeft geen zin informatie te zoeken in Amerika als die hier ook aanwezig is. Een intranet is veel makkelijker te controleren.»

Veto: U bent professor aan de VUB, gastprofessor aan de RUG en in het kader van FLY werkt u samen met de Kulak. Hoe ziet u de concurrentie in het universitaire landschap?

Frimout: «In de onderlinge verstandhouding van de universiteiten zie ik een positieve evolutie. Dat is dan ook van kapitaal belang. Als we al onze middelen en know-how samenleggen dan vormen we nog maar een fractie van een Amerikaanse universiteit. Elke Vlaamse uniël heeft zo zijn specialiteit en zo is men wel enigszins komplementair. De polarisatie is in elk geval niet meer wat ze twintig jaar geleden was. De taalgrens overschrijden blijkt in elk geval een stuk moeilijker te zijn. Met Wal-

beschouwd. En nu bestaat een tv met knopjes gewoonweg niet meer. Afstandsbediening is hetzelfde lot beschoren. Je zal je tv gewoon aan en uit praten. Het toepassingsveld van spraaktechnologie zal aan het oneindige grenzen.»

Veto: Groeit de technologie ons niet boven het hoofd? En kan er zo geen sociale kloof ontstaan, tussen zij die mee kunnen en zij die niet mee kunnen?

Frimout: «We moeten inderdaad oppassen voor een soort computeraanalfabetisme. Daarom is opleiding in de breedste mogelijke zin ook zo belangrijk. Wie binnen twintig jaar niet met een computer kan werken zal analfabeet zijn. Maar dankzij de spraaktechnologie zal de computewereld veel toegankelijker worden. In die zin ben ik daar wel optimistisch over.»

Veto: Wordt informatika naast moedertaal en

(foto Pieter Van der Au)

is een slechte methode. Daar hangen verschillende problemen aan vast. Vooreerst is er de eenzijdige voorstelling van de informatikawereld als zijnde die van de computergiganten. Bovendien zit daar geen dynamiek in want die bedrijven raken moegesponsor.»

Veto: Beter reclame kunnen die bedrijven zich toch niet voorstellen? Als je eenmaal een bepaald besturingssysteem gewend bent zal je daar later toch spontaan naar terugrijpen. Zo'n sponsoring kan zelfs bijdragen tot monopolievorming.

Frimout: «Ja misschien, maar ik denk dat die ondernemingen er nog meer voordeel zouden uit halen moest men op een goede manier met computers leren omgaan. Dan zal men later liever met een computer werken. Of dat nu met die of die software is, iedereen zal een stuk van de koek krijgen.»

Veto: Bestaat er ook geen gevaar dat het onderwijs geprivatiseerd wordt doordat allerlei instanties priveekursussen gaan organiseren, bijvoorbeeld op het Internet?

Frimout: «Daar schuilt een zeer groot gevaar. Het Internet is zeker niet heiligmakend, hoewel de overheid dat soms denkt. Wat het onderwijs nodig heeft is een intranet. De informatiesnelweg is bezaaid met rotzooi en jongeren kunnen daar soms moeilijk mee om. Men moet zeker ook aanleren kritisch om te gaan met de aangeboden stof, vooral op jonge leeftijd. Een intranet biedt vele voordelen. Zo zal men al veel tijd besparen doordat men wet maar

lonië zijn er vrijwel geen contacten. Het is toch absurd dat we in Vlaanderen makkelijker kunnen samenwerken met een universiteit in Australië dan met een universiteit uit het zuiden van het land.»

Veto: Er is op dit moment een groot tekort aan informatie. Een van de oorzaken hiervan is het feit dat vrouwen nog steeds sterk ondervertegenwoordigd zijn in de sektor. Speelt Flanders Language Valley Education daarop in?

Frimout: «Op dit moment zijn we daar niet mee bezig. Het vrouwelijk geslacht is bij ons inderdaad een onontgonnen gebied. De barrière lijkt sociaal te zijn. Reeds vanaf de prille jeugd worden nog veel meisjes wijsgemaakt dat computers niks voor hen zijn. Op jonge leeftijd vooral zouden we de interesse bij meisjes moeten aanwakkeren. In de meeste landen zijn vrouwen en mannen evenwichtig vertegenwoordigd.»

Veto: Eén technische vernieuwing kan soms een hele maatschappij veranderen. Zal de spraaktechnologie binnenkort ons even vlug eigen worden als pakweg de telefoon?

Frimout: Jazeker, en zelfs nog veel vlugger. Onderzoek heeft uitgewezen dat in ongeveer de helft van 's werelds snelst groeiende technologieën spraaktechnologie een essentiële component is. Jullie hebben de tijd niet meer gekend van de tv met knopjes. hé.

Veto: Euh, toch wel...

Frimout: «In elk geval werd afstandsbediening aanvankelijk als overbodige luxe

rekenen een derde basisvak?»

Frimout: «Daar ben ik van overtuigd. Dat zal ook moeten voor wie thuis de technologie moet ontberen. Kinderen die de nieuwe technologieën in huis hebben, zullen altijd wat voor hebben maar het onderwijs moet die kloof dichten.»

Veto: Toen de boekdrukking uitgevonden werd verdween de mondelinge overlevering voor een groot deel. Ziet u ook een verandering in de bredere cultuur door toedoen van de spraaktechnologie, bijvoorbeeld op gebied van kunst?

Frimout: «Er is al een nieuwe vorm van kunst, met name grafische kunst. Eigenlijk wordt er een hele nieuwe wereld rondom ons gekreërd zonder dat we er ons van bewust zijn. Onze manier van omgaan met beelden en taal is grondig aan het veranderen. Virtuele realiteit is nu reeds realiteit.»

Veto: Heeft uw ruimtereis u een andere kijk op de dingen gegeven?

Frimout: «De rode draad die zich door mijn leven heeft ontsponnen is de high tech. Ruimtevaart of spraaktechnologie, dat vloeit in mekaar over. Hoe vooraanstaander de technologie, hoe meer ik me in mijn nopjes voel.»

Nikolas Cloet
Peter Mangelschots

M. Wijnants en D. Frimout, Heeft de school van uw kind een toekomst? Het antwoord op de mythe van computers en Internet in het onderwijs. Brussel, Best of Publishing, 1999, 217 pagina's.